

Syre

”Det är bara att hoppas att så många som möjligt vänder ett förlegat tvåparti-system och Trump/Clinton ryggen.”

Lennart Fernström
Glöd – Ledare

Den 7 november inleds klimatmötet i Marrakech • Zoom 12–17

Klimatutmaningen

ZOOM Klas Lundström om alternativen i USAs presidentval

GLÖD Carl Idermark på Under ytan: Islands val • Hannah Lemoine: Basinkomst är inte en kvinnofälla

RADAR Stopp för köttfritt i Skövde • Id-kontrollerna fortsätter • Pris på utsläpp inte på FNs bord

ENERGI Julia Lindemalms Zoo World • Vegan i Nora • Syre tipsar: Chutney på kvitten • Pyssel

Piratpartiets och de rödgrönas framgångar på Island visar att det går att bryta de politiska mönstren både till form och innehåll.

MP och S fortsätter på den bruna vägens politik och förlänger id-kraven och gränskontrollerna ytterligare tre månader.

Trump gör inte Clinton rätt

I ena hörnan den impulsstyrda populist, rasisten och demagogen. I andra hörnan krigshetsaren som backas upp av Wall street. På tisdag är det till sist presidentval i USA, ett val som vi i Sverige fått följa som vårt eget i över ett år. Det är kanske inte konstigt med tanke på USAs makt i världen, men bevakningen av det politiska maktspelet i Ryssland, Kina, Japan, Tyskland, Indien, Indonesien, Brasilien kommer inte ens i närheten. Kanske beror det på det dokusåpaliknande upplägget, med primärval där en efter en trillar ifrån och sedan en lång dramatisk kamp mellan de två sista, där vi kan välja vem som är den onde och vem som är den gode.

I detta val är det tydligare än någonsin vem som är den onde: han som vill bygga murar, sådana som vi har och bygger runt Europa. Medan Trump pratar om att bygga en högmur mot Mexiko har Norge, Ungern, Österrike, Grekland, Makedonien, Spanien redan satt upp dem och Estland, Lettland, Ungern, Österrike, Bulgarien, Frankrike, Slovenien, Ukraina är på god väg. Trump vore en katastrof som president, men det är svårt att förstå varför de som förordar samma politik här tycker att det är så förskräckligt där.

Med Trump som den självklara onda har Clinton fått bli den goda, som Demokraternas kandidat alltid blir i den svenska diskussionen. Att USAs president i första hand har makt över utrikes- och krigspolitiken, och att Clinton är en av USAs värsta hökar, spelar ingen roll. Vi blundar för att Clintons och hennes kollegors krigshandlingar tvingar flyktingarna mot de europeiska motsvarigheterna till Trumps mur.

Men även om det knappt märks finns många fler kandidater än Trump och Clinton. De två med störst stöd är libertarianen Gary Johnson och De grönas Jill Stein. Båda ser ut att göra ett rekordval och Johnson har legat runt 10 procent i flera mätningar. Johnson är en stenhård kritiker av Trumps murar och bruna politik och borde vara det självklara valet för alla till höger som inte är fascister.

Det eviga argumentet att en röst på en kandidat från ett litet parti, som Jill Stein, är en bortslängd röst hindrar nya progressiva politiska krafter att komma fram.

Stein å sin sida är en hård kritiker av Clintons bindningar till Wall street och krigspolitik och borde vara ett självklart val för alla som vill se en radikal grön och solidarisk politik.

Trots att båda kandidaterna legat högre än någonsin i opinionsmätningarna stängs de ute från de flesta offentliga samtal i USA. De tre stora tv-debatterna, som ägs och styrs av de två stora partierna, har bara Trump och Clinton fått delta i. Men det största hindret är det eviga argumentet om en bortslängd röst. Eller än värre att en röst på en tredjepartskandidat skulle vara en röst på den värsta av kandidaterna. Att en röst på De grönas kandidat Jill Stein skulle vara en röst på Trump. Argumentet som håller alla nya politiska krafter tillbaka - men även om det vore ett relevant argument är det inte det i merparten av USAs delstater.

Ofta tas valet 2000 som exempel, valet som avgjordes av att George W Bush fick drygt 537 röster fler än Al Gore i Florida. Något som många skyller De grönas kandidat Ralph Naders väljare för - trots att fler demokrater röstade på Bush än på Nader.

Men de flesta staterna i USA är inte som Florida år 2000. Högst i ett tiotal "swing states" är det oklart vem som får flest röster. I cirka 40 stater vet vi redan vem som kommer

få flest röster och ta alla elektorer. Det är till exempel redan klart att Clinton tar Kalifornien och Trump Alabama, där har en röst på Clinton eller Trump ingen betydelse för vem som tar hem delstaten.

Däremot kan det göra stor långsiktig skillnad om folk röstar på Johnson eller Stein, mot tvåpartisystemet. Om någon av dem når 5 procent får deras parti 10 miljoner dollar i partistöd till nästa val. Det skulle också innebära ett genombrott som gör att deras partier kommer att tas på ett annat allvar i nästa val.

Stein är inte den ultimata presidentkandidaten, hon har varit svajig när det gäller relationen till Putinregimen, vissa konspirationsteorier och stödet för basinkomst. Men jämfört med Trump/Clinton är hon en bra kandidat. Hon skulle kunna göra den skillnad som många hoppades att Bernie Sanders skulle göra, men med en tydligare grön profil. Även Johnson är ett betydligt bättre val än Trump/Clinton, om än inte lika bra som Stein. Därför är det bara att hoppas att så få som möjligt slänger bort sin röst på ett förlegat tvåpartisystem, att så många som möjligt vänder Trump/Clinton ryggen.

Lennart Fernström
lennart.fernstrom@tidningensyre.se

Omslagsfoto: Ramon Espinosa/AP/TT

Några av USAs presidentkandidater

Frågor	Jill Stein	Gary Johnson	Hillary Clinton	Donald Trump
Minimilön	15 US dollar	Ingen	12 US dollar	10 US dollar
Obamacare	Medicare för alla	Vill upphäva	Fortsatt Obamacare	Vill upphäva
Gratis högskoleutbildning	För alla	Nej	För vissa	Nej
Studentlån	Vill upphäva	Inkomstbaserat tak	Justera ränte-nivåerna	Ingen hjälp till studenter
Medborgarlön	Visionärt mål	Öppen för idén	Nej	Ingen uttalad åsikt
Vill dela upp stora banker	Ja	Nej	Nej	Nej
Vill ha bindande klimatavtal	Ja	Nej	Nej	Nej
Motsätter sig fracking	Ja	Nej	Nej	Nej
Motsätter sig oljeborrning till havs	Ja	Nej	Vill begränsa	Nej
Motsätter sig Dakota Access oljeledning	Ja	Nej	Tar inte ställning	Nej
GMO-märkning	Ja	Ja	Nej	Nej
"Path to citizenship"	Ja	Ja	Ja	Nej
Rätt till abort	Ja	Ja	Ja	Nej
Bakgrundskoll för vapenlicens	Ja	Nej	Ja	Nej
Vill legalisera marijuana	Ja	Ja	Nej	Nej
Motsätter sig privata fängelser	Ja	Nej	Ja	Nej
Vill avskaffa dödsstraffet	Ja	Ja	Nej	Nej
Vill skära ner på Pentagons budget	Ja	Ja	Nej	Nej
Vill korslöst militärt stöd till Israel	Nej	Nej	Ja	Ja
Vill hota Ryssland med flygförbud över Syrien	Nej	Nej	Ja	Nej
Lobbydonationer till sin politiska kampanj	Tar inte emot	Tar emot	Tar emot	Tar emot

Källa: Bien, Jill2016 med flera

Rättelse: Sången "I will always love you" som citerades i förra veckans nummer är inte skriven av Whitney Houston utan Dolly Parton.

Isländska Piratpartiets framgångar inspirerar

Ett tag såg det ut som om isländska Piratpartiet skulle få bilda regering efter valet den 29 oktober. Nu gick det inte så, men något har hänt i den isländska politiken. På veckans Under ytan skriver Carl Idermark om bakgrunden till isländska Piratpartiets framgång, om valet och om framtiden.

Carl Idermark är frilansskribent, medlem i Piratpartiet och tidigare ambassadpraktikant i Reykjavik.

Foto: Privat

När Island går till val 2016 öser det ner kallt regn över landet. Det miserabla vädret riskerar att dra ner valdeltagandet, så partierna är fullt upptagna med att ringa runt och uppmana folk att ändå ge sig ut och rösta. Det parti som alltingsvalet mest kommit att handla om har denna helg öppnat en extra samlingsplats ombord på en båt i Reykjavíks hamn – ett sjörövarskepp för valskådning, om man vill skämta till det.

Även om vissa aktivister klär ut sig på klassiskt Svartskäggsmanér håller sig ändå de flesta till de stiliserade loggorna för "Píratar".

Ny hemmahamn

Att just Island skulle bli piratrörelsens nya hemmahamn var aldrig självklart, men är ändå inte ett särskilt förvånande kapitel i den tragikomiska saga som utspelat sig sedan finanskraschen 2008. Ett antal nya partier har skapats och nått framgång i en långt snabbare takt än i andra nordiska länder. Trots en femprocentsspärr till alltinget har omfattande besvikelse över det gamla etablissemanget fått väljarna att leta efter andra alternativ. Men istället för att vända sig till nyfascistiska rörelser som i många andra västländer har de funnit mer kreativa alternativ.

Komikern Jón Gnarr gjorde hejdlös parodi med sitt skämtprojekt Bästa partiet, vann kommunvalet i Reykjavík och satt en hel mandatperiod som borgmästare. Därefter lämnade han politiken, och vissa kulturpersonligheter från hans rörelse omformade sig till Ljus framtid, ett socialliberalt parti som blev invalda i alltinget.

Deltagande och transparens

I samma vända startades även ett piratparti, som på många andra platser i världen, med det svenska partiet som Rick Falkvinge grundade 2006 som modell.

Med draghjälp av den redan berömda Wikileaks-aktivisten Birgitta Jónsdóttir tog man sig precis över spärren, men hamnade i opposition.

När sedan Panama Papers-läckan fick statsminister Sigmundur Davíð Gunnlaugsson

att avgå under pinsamma former upplevde många islänningar en frustrerande déjà-vu. Samma partier som med oförsiktiga avregleringar och svågerpolitik hade försatt Island i ekonomisk kris några år tidigare hade återigen blivit ertappade med skumraskaffärer. Ilskan fick många människor att återigen demonstrera och börja se sig om efter andra alternativ. De fann Piratpartiet.

Med en plattform förankrad i krav på transparens och medborgardeltagande i demokratin fann sig piraterna snart med svindlande opinionssiffror på över 40 procent. Ju mer nyvalet närmade sig desto mer föll siffrorna tillbaka, men det var ändå uppenbart att något stort var på gång.

Bredare politik

I valrörelsen grundades ytterligare ett nytt parti: Viðreisn (vanligtvis översatt till Renäsans). De är utbrytare ur Självständighetspartiet och de vill ge ett mer internationellt sinnat högeralternativ, med positiv inställning till EU och en vilja att reformera jordbruks- och fiskepolitiken. På bara några månader lyckades de stiga till över 10 procent och fångade därmed upp mycket av det borgerliga missnöjet.

Ändå såg Piratpartiet ut att kunna bli den nya dominerande kraften i politiken, dock inte utan stöd av andra partier. Längre balanserade både Ljus framtid och Socialdemokraterna på femprocentspärren, och om de skulle åka ut vore det svårt för oppositionen av att bilda koalition.

Dock var de Vänstergröna på uppgång, och det spekulerades i att deras ledare Katrín Jakobsdóttir skulle kunna bli statsminister med stöd av piraterna.

Katrín har i många undersökningar rankats som Islands överlägset mest populära politiker, och då Piratpartiet själva avböjde att göra anspråk på statsministerposten i förväg blev Katríns stjärnstatus än viktigare, och möjligheten för en grön politiker från vänsterkanten att bli regeringschef för ett nordiskt land blev allt större.

När piraterna gick in i valspurten var deras kärnfrågor långt mer än bara den upphovsrättskritik som svenska Piratpartiet ständigt

Foto: Frank Augstein/AP/TT

Birgitta Jónsdóttir, känd från Wikileaks, talesperson för isländska Piratpartiet, följer spänt valresultatet på tv under valvakan.

associeras med. Där svenskarna tidigare hade valt att vara ett smalt parti med sikte på att åstadkomma så mycket som möjligt inom ett fåtal frågor hade deras isländska motsvarighet breddat sig avsevärt. Frågor om sjukvård och bostäder stod högt upp på agendan, såväl som att slutföra den grundlagsreform som påbörjats genom ett slags crowdsourcing-process men som varit pausad under några års borgerligt styre.

När det gäller basinkomst har många av de ledande piraterna uttalat sig positivt och ser det som en väldigt intressant fråga, men partiet har inte tagit officiell ställning. Därför ser det inte ut att bli något seriöst försök med basinkomst under den närmsta mandatperioden, oavsett vilken koalition det blir. Att Självständighetspartiets ledare Bjarni Benediktsson kallat basinkomst för ett befängd koncept tyder på att inget stöd lär komma från det borgerliga hållet.

Internationella gäster

Att piraterna är del av en internationell rörelse märktes tydligt dagarna precis innan valet den 29 oktober. Gästande aktivister anlände för att om möjligt hjälpa till, eller bara vara med och fira framgången. På plats var Rick Falkvinge såväl som det svenska partiets nuvarande ledare Magnus Andersson. Där var Julia Reda från Tyskland, numera den enda piraten i Europaparlamentet. Därtill många andra piratpartister från länder som Spanien, Norge, Nederländerna, Nya Zeeland med flera.

Alla hade kommit för att lära av det piratparti som nu var på väg att skaffa sig den överlägset största politiska representationen i rörelsens drygt tioåriga historia. Människor som kämpat i motvind i årtal för att göra sina röster hörda skulle nu äntligen få fira en framgång som skulle kunna stå som inspiration för att folk världen över skulle våga starta nya partier och satsa.

Men in i det sista var allt osäkert. Pirater-

na var rädda för att ett lågt deltagande bland unga människor skulle drabba dem mer än andra partier. Risken att någon samarbetspartner skulle hamna under spärren gjorde att inga tänkbara koalitioner var säkra. Och så detta typiska isländska väder med hårt kallt regn som slog till i sista stund.

Dämpad valvaka

Folk slöt ändå upp bakom piraterna i stor utsträckning, och stereotypen att det bara skulle röra sig om unga manliga datornördar var långt ifrån korrekt. Att piraternas bokhyllor var fyllda med sci-fi och att de dånade hårdrock ur högtalarna på båten må spela på fördomar, men både män och kvinnor i alla åldrar var på plats, många finkladda i kostym eller ulltröja.

”Att piraterna är del av en internationell rörelse märktes tydligt dagarna precis innan valet den 29 oktober. Gästande aktivister anlände för att hjälpa till om möjligt, eller bara vara med och fira framgången.”

Ett helt gäng av de svenska gästerna rekryterades som valobservatörer och åkte runt för att inspektera procedurer såsom förseglingen av de gammaldags trälådor som används som valurnor. För ett parti som betonar transparens i demokratin var det naturligt att engagera volontärer för en sådan sak.

När kvällen kom och vallokalerna stängde hölls piraternas valvaka på ett nystartat mikrobryggeri i hamnen. Även om sporadiska jubelrop kom när preliminär rösträkning visades på skärmarna hade inte kvällen riktigt stämningen av en segerfest. Trots att Pi-

ratpartiet tredubblat sitt stöd och landade på 14,5 procent och 10 mandat av 63 förblev stämningen mestadels dämpad. Det kan ha berott på att man legat så mycket högre i opinionsundersökningar under våren, eller att den huvudsakliga motståndaren Självständighetspartiet återigen blev största parti, som vanligt under republiken Islands historia, eller att utsikterna att förhandla fram en koalition förblev så komplexa att ingen längre vågade hoppas. Några peppande tal från ledande företrädare ledde ändå bara till att bågarna med craft-beer svingades halvhjärtat.

Drömmen lever

Dagen efter hölls en presskonferens på samma plats för internationell media. I ett försök att förklara för en förvirrad omvärld vad som hänt denna gång i isländsk politik betonade Birgitta Jónsdóttir hur mycket det betydde att piraterna haft framgång trots sin okonventionella inställning till politik. De agerade utan fast partiledare eller statsministerkandidat, förkastade höger-vänster-skalan och blockpolitiken, och betonade att de gjort hela sitt race på att vara ärliga och opretentiösa människor utan intresse för hatretorik och skrämstaktik. Och när de blev tillfrågade var de fortfarande öppna för att ge Edward Snowden isländskt medborgarskap.

Vad kan då övriga pirater, gröna och progressiva partier lära av detta? Vissa tror att det stora missnöjet med etablerade partier efter finanskraschen ligger bakom de nya partiernas framgångar i Island, och att det kanske inte alls kan upprepas på andra platser.

Samtidigt känner sig stora grupper svikna av politiken på många håll i världen. De som såg positivt på valresultatet menade att piraterna med god organisation och tydliga ställningstaganden har visat att rörelsen kan få förnyat förtroende, och att Island mycket väl kan tjäna som inspiration för många aktiviströrelser.

Carl Idermark

Foto: Bertil Ericson/TT

Att jobba på hunddagis är en ganska vanlig form av daglig verksamhet. Men det är inte självklart att få välja själv.

Vi vill välja daglig verksamhet själva

DEBATT Urholkningen av rättighetslagen LSS tar sig fler uttryck än den i massmedia uppmärksammade assistansersättning. De senaste veckorna har vi hört många historier om människor som råkar illa ut då de blivit av med sin ersättning från Försäkringskassan.

Jag har själv ADD och Aspergers syndrom vilket innebär att jag ingår i "personkrets 1" vilka omfattas av LSS-lagen. Att däremot få den hjälp jag därigenom har rätt till har dock visat sig vara väldigt svårt. Om alla ska kunna leva på samma villkor måste det till stora förändringar.

Jag fyller 30 nästa år och har aldrig haft ett jobb. Till stor del på grund av mina diagnoser men även på grund av att jag inte har avslutat gymnasiet.

Det är nästan två år sedan min dåvarande läkare tog upp att jag behövde komma ut i praktik eller arbetsträning. Dels på grund av att jag skulle få något att göra om dagarna, men också för att man blir av med sin aktivitetsersättning när man fyller 30 år. Då måste man i stället ansöka om sjukersättning och för att berättigas sjukersättning måste man ha prövat att arbeta.

Min läkare tog kontakt med Försäkringskassan som i sin tur tog kontakt med Arbetsförmedlingen och LSS-handläggare i min hemkommun. Arbetsförmedlingens besked var att man måste kunna arbeta minst 10 timmar i veckan, så där fick jag ingen hjälp. LSS-handläggaren menade å sin sida att kommunen inte kunde hjälpa mig.

Det hela slutade med att jag skulle få möjlighet till arbetslivsinriktad rehabilitering genom Försäkringskassan om jag hittade en arbetsträningsplats på egen hand.

Efter att ha letat i nästan två år hittade jag ett ställe som verkade perfekt för mig, men eftersom det rör sig om en daglig verksamhet var jag tvungen att höra efter med min LSS-handläggare om hur man går till väga för att ansöka om det. Jag fick då till svar att jag inte tillåts vara där då kommunen inte tillämpar Lov, lagen om valfrihetssystem, för daglig verksamhet och den aktuella verksamheten låg i en annan kommun. I min hemkommun är det i första hand den kommunala dagliga verksamheten som gäller.

Samtidigt hävdar den styrande alliansmajoriteten, ständigt att individens valfri-

het är viktig. I den politiska plattformen går att läsa: "Vår kommun ska vara en föregångskommun vad gäller självständighet för personer med funktionsnedsättning. Att få vara med att forma sitt liv är en rättighet. Med stöd och rätt hjälp är detta möjligt. Daglig verksamhet ska utgå från den enskildes personens önskemål."

Detta ter sig alltså minst sagt motsägelsefullt. Varför anser inte min kommun att alla invånare ska ges möjlighet att välja vad de vill göra och var de ska ha sin sysselsättning? Det är däremot möjligt i Stockholms kommun och mina närmaste grannkommuner.

Vi i Funkapartiet vill att alla ska få möjlighet att få den sysselsättning de önskar, oavsett var denna må ligga geografiskt sett. Ingen ska nekas en sysselsättning enbart baserat på att den ligger utanför din hemkommun.

Menar alliansen, som styr i vår kommun, allvar med att vi funktionsnedsatta ska få vara delaktiga i utformandet av vårt liv så bör de också tillämpa detta i verkligheten.

Linnéa Visén Annwall
sekreterare i Funkapartiet

Dags att förändra avdragsrätten

DEBATT 2011 lämnade Miljöpartiet i riksdagen in en motion om att förändra vårt system för avdrag för resor till och från arbetet. Det system vi har i dag missgynnar de som pendlar med cykel eller kollektivtrafik och det är inte bra. Vi skulle kunna föra över anse- nliga mängder resor till mer miljövänliga resesätt om vi förändrade avdragssystemet.

Med det system vi har i dag blir det billigare att ta bilen till jobbet än att ta kollektivtrafik. Det är ju rent tokigt. Det är verkligen hög tid att aktualisera frågan igen.

2011 hade vi en alliansregering och motionen fick avslag, men nu, när vi har en regering där Miljöpartiet finns med, borde frågan verkligen kunna få mycket hög aktualitet. Nu har vi ju också löften om fossilfri fordonsflotta, vi har klimatavtal från Paris, stadsmiljöavtal och miljöbonusar på väldigt många olika sätt, som vi inte hade 2011. Det är nu den här motionen ska dammas av igen. Nu är rätt tid.

Miljöpartiet hade i motionen tre förslag till förändring. Att avskaffa reseavdraget helt, vilket utan tvekan vore det allra klimatsmartaste alternativet. Att sätta ett avdragstak som motsvarar kollektivtrafikkostnaden, vilket skulle gynna resande med kollektivtrafiken. Att använda avståndsbase-

rat reseavdrag, som våra grannländer Norge och Danmark.

Antagligen är det tredje alternativet det som skulle fungera bäst och smidigast. Det bygger på att schablonavdraget är detsamma oavsett färdstätt. Att man får lika stort belopp oavsett om man cyklar, åker kollektivt eller tar bilen.

Den som tar bilen till jobbet får i dag 18.50 i milersättning. Den som åker kollektivt får göra avdrag för den del av de faktiska kostnaderna som överstiger 11 000 kr och den som cyklar får dra av 250 kr.

Ett avståndsbase- rat förslag som likställer färdstätt skulle alltså gynna cykel och kollektivtrafik och skulle spara många ton koldioxidutsläpp, främja kollektivtrafiken och dessutom verka positivt på folkhälsan då fler skulle cykla.

En bilist kostar 1,60 kr medan en cyklist ger tillbaka 1,60 kr. Det finns många miljoner att spara också i förbättrad folkhälsa.

Vi måste passa på nu och driva på en förändring av avdragsrätten.

Mia Sköld, oppositionsråd (MP)

Annika Lillemets, riksdagsledamot (MP)

Foto: Vegard Wivestad Grøtt/TT

Den som cyklar till jobbet borde få göra samma avdrag som den som kör bil, skriver Annika Lillemets och Mia Sköld.

Delta i debatten!

Skriv vad du tycker och skicka till glod@tidningensy.se. Vi tar emot texter på max 3500 tecken (inklusive mellanslag) men håller du dig under 2500 tecken har du större chans att få in texten. Vi förbehåller oss också rätten att korta texter som är längre. Skicka gärna med en porträttbild (ansiktsbild framifrån) och en presentation av dig själv. Normalt publicerar vi inte texter under pseudonym.

Panelen:

Isländska Piratpartiet fick 13 procent i valet i lördags. Hur tror du att det skulle påverka politiken om Piratpartiet i Sverige fick ett liknande resultat?

Iman Mirbarki, 36 år, operativ chef för Bitnation Space Agency, Stockholm

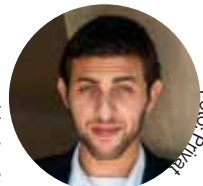

Foto: Privat

Det skulle främst innebära att SD förlorar sitt inflytande i politiken, men viktigaste förändringen skulle handla om ett paradigmskifte i svensk politik där man överger grumliga ideologier och övergår till att hålla sig till evidensbaserade fakta. Det blir slutet för "gammalpolitiken" och öppnar upp för nya möjligheter, innovationer och ett bättre samhälle.

Annette Chaplignin, 40 år, aktiv i RSMH, Asperger-rörelsen norra Småland

Foto: Privat

Innan det svenska Piratpartiet får ett lika bra resultat som i Island skulle det väl krävas att Stefan Löfven och Anna Kinberg Batra fanns med på Panama Papers - som tur hoppas jag att det inte kommer att hända ... :-). Annars vore det kul för ett demokratiskt samhälle om flera spännande partier som står på mänsklighetens sida kunde få fler röster. Jag tycker alla partier ska stå för var sitt program - och inte prata koalitioner förrän efter valet.

Kenneth Andersson, 49 år, skogsarbetare, Äppelbo

Foto: Privat

Inte ett dugg tror jag. Har dom ens nån politik?

Här kunde ditt svar stått. Om du också vill vara med i vår panel, skicka ett mejl till glod@tidningensy.se. Bifoga lite information om vem du är och en tydlig porträttbild.

Skjutningar av artillerigranater i Vättern ställs in

Striden om försvarets provskjutning i Vättern har nu tagit sig ända upp till regeringsnivå enligt SVT Nyheter Öst.

Det var efter ett yttrande från mark- och miljödomstolen som regeringen i måndags beslöt att stoppa testskjutningar av artillerigranater mot vattenytan i Vättern. Detta för att få tid att utreda miljökonsekvenserna.

Försvarets materielverk övervägde då att skjuta i luften istället vilket fick Aktionsgruppen Rädda Vättern att reagera. De skrev bland annat ett brev till regeringen där de skriver att det finns en risk att Försvarets materielverk "planerar miljöbrott".

Nu har FMV bestämt att de ställer in skjutningarna helt i väntan på besked från regeringen.

Benita Eklund

Billigt och bra att plantera träd för miljö och klimat

Att plantera träd är ett billigt och effektivt sätt att hantera luftföroreningar och stigande temperaturer i städer, enligt en ny studie från USA-baserade The Nature Conservancy.

Små luftburna partiklar, som fastnar i lungorna när vi andas in dem, är ett växande problem i världens städer, och forskarna menar att de kan komma att ligga bakom cirka 6 miljoner dödsfall per år 2050 om vi inte agerar. I studien har träd i 245 städer över hela världen granskats och resultaten visar att trädplantering är ett kostnadseffektivt sätt att rena och kyla luften, ett verktyg att ta i beaktande jämsides med utsläppsbegränsningar.

- Den genomsnittliga minskningen av luftburna partiklar nära ett träd är mellan 7 och 24 procent och den kylande effekten är upp till 2 grader. Tiotusentals människor drar redan i dag nytta av dessa fördelar, säger studiens huvudförfattare Rob McDonald till BBC News.

Tyvärr visade forskningen också att i de flesta av studiens städer försvinner fler träd än det planteras.

Benita Eklund

Stopp för köttfritt i Skövde

Köttkonsumtionen måste minska om klimatet ska räddas. Det menar de flesta forskare. Men i Skövde sätter kommunen stopp för köttfria dagar. Barn ska inte tvingas att äta vegetariskt, anser ansvariga politiker.

- Tvång är ingen bra metod om vi vill att barn att barn ska äta en varierad kost. Måltiden ska vara en bra stund på dagen, säger Torbjörn Bergman (M), ordförande i servicenämnden som ansvarar för skolmaten.

På många skolor runt om i landet serveras endast vegetarisk mat en dag i veckan. I Skövde har flera av skolorna anammat idén. Men efter att kommunfullmäktige röstat ner en motion om att göra det till policy i hela kommunen tog det stopp. Därmed ska inga skolor servera helvegetariskt, menar Torbjörn Bergman och servicenämnden.

Köttets påverkan på klimatet är väldokumenterad. Så sent som i förra veckan presenterade Världsnaturfonden en rapport om att svenskars livsstil tär allt mer på jordens resurser. Enligt rapporten krävs en halvering av köttkonsumtionen för ett hållbart liv. Men Torbjörn Bergman ser det

inte som kommunens uppgift att hålla köttätandet nere.

- Att minska köttkonsumtionen för att rädda klimatet kan andra tycka är viktigt. För mig är det viktigaste att vi serverar bra och näringsrik mat.

Torbjörn Bergman, som själv är köttbonde, menar att köttfrågan är komplex och påpekar att betande djur också håller landskapet öppet. Men framför allt handlar det om att få välja. Att servera vegetarisk mat till dem som inte tycker om det är jämförbart med att inte ta hänsyn till religiösa skäl att välja bort viss kost, tycker Torbjörn Bergman.

- Det är lika illa som att tvinga en muslim att äta fläskkött, säger han.

Åttondeklassaren Alyx Gustafsson är engagerad i miljörådet på Stöpens skolan, en av de skolor som haft köttfria dagar. Hon är upprörd över kommunens besked.

- Det är helt absurt. De vuxna politikerna förstår inte att köttproduktion är en av de värsta miljöbovarna. Och djur lider för att vi ska äta kött varje dag, trots att det inte heller är bra för våra kroppar, säger Alyx Gustafsson.

Olof Olsson Klugman

En ökad produktion av baljväxter, som dessa vid en marknad i Bulawayo i Zimbabwe, kan enligt förespråkarna både stärka matsäkerheten och inkomsterna för Afrikas bönder.

Bönor bra för matsäkerheten

Trots en svår torka har Elizabeth Mpofu i provinsen Masvingo i Zimbabwe lyckats få fram en hygglig skörd. Hon tillhör de jordbrukare som har valt att satsa på proteinrika baljväxter.

Elizabeth Mpofu odlar olika sorters bönor på sin tio hektar stora mark i Masvingo. Och trots den svåra torka som drabbat södra Afrika lyckades hon skörda 150 kilo torkade bönor i år. Det är betydligt mindre än en bra säsong, men tillräckligt för att hon och familjen ska ha mat för dagen.

Bönorna och ärtorna ingår i gruppen baljväxter, som av en del beskrivs som en revolutionerade gröda på grund av dess många förtjänster. Baljväxterna är proteinrika, står emot torkor bra och ger odlare en möjlighet till extra inkomster.

De anses vara en perfekt gröda i Afrika eftersom

så många på kontinenten är drabbade av undernäring och näringsbrist, särskilt bland små barn.

- Baljväxterna är lösningen för att skapa matsäkerhet i Afrika med tanke på den klimatkris som kontinenten upplever. De ger min familj en varierad kost, säger trebarnsmamman Elizabeth Mpofu till IPS.

Internationella institutet för tropiskt jordbruk, IITA, har genom ett växtförädlingsprogram fått fram flera varianter av kikärter som distribuerats till bönder i Nigeria. Kikärter är en bra proteinkälla och ett mycket bra alternativ i torra områden eftersom det är en så tålig gröda.

I Indien har baljväxter sedan länge varit en viktig basföda och landet är världens största producent av grödan.

Busani Bafana/IPS

Foto: Shuji Kajiyama/AP/TT

Barack Obama deltog i våras i en minnesceremoni i Hiroshima, som den första sittande amerikanska presidenten. Kärnvapenländerna USA och Ryssland motsätter sig dock kraftigt den FN-resolutionen om kärnvapenförbud som nu röstats igenom.

Världen ska förhandla om kärnvapenförbud

Kärnvapen ska förbjudas. Det hoppas en majoritet av FNs medlemsländer som röstat för att förhandlingar om ett kärnvapenförbud ska inledas nästa år. Motståndet från kärnvapenmakterna är kompakt, men freds rörelsen jublar.

Med röstsiffrorna 138 mot 38 röstade FNs generalförsamling i förra veckan för att inleda en process med målet att förbjuda kärnvapen. Sedan tidigare finns det ett förbud mot kemiska vapen som 189 av FNs 193 länder anslutit sig till. Att inom överskådlig framtid få lika stor uppslutning bakom ett kärnvapenförbud förefaller däremot osannolikt. Kärnvapenländerna med USA och Ryssland i spetsen har kraftigt motsatt sig FN-resolutionen som innebär att förhandlingar ska inledas 2017.

Sverige ställde sig bakom resolutionen efter en tids tvekan. Nu hoppas Svenska freds - som tryckt på den svenska regeringen att ansluta sig - att Sverige ska ta en aktiv roll i förhandlingarna.

- Sverige har en viktig roll som medlem i säkerhetsrådet. Nu måste regeringen driva på och visa att nedrustning är en viktig del av den feministis-

ka utrikespolitiken, säger Svenska freds ordförande Agnes Hellström.

Moderaterna är kritiska till att Sverige ställt sig bakom ambitionen om ett kärnvapenförbud. De är oroliga för att det kan sätta käppar i hjulet för en svensk ansökan till Nato, vilket samtliga allianspartier förespråkar. Det är knappast en oro som Svenska freds delar.

- Det är beklagligt att de prioriterar ett Natomedlemskap före ett förbud mot kärnvapen. Upprustning och närmanden till Nato ökar enbart spänningarna. Nedrustning och avspänning är enda vägen till fred och ökad säkerhet, säger Agnes Hellström.

Många menar att beslutet i FN främst har en symbolisk betydelse, men Agnes Hellström tycker att det är historiskt att en majoritet av världens länder nu står bakom ett förbud. Hon påminner om att förbudet mot personminor som blev verkligt 1997 också motarbetades av stormakterna.

- Det är ett viktigt steg. Vi måste våga fira delseggar i arbetet med den här typen av frågor.

Olof Olsson Klugman

Spridningskollen läggs ner

I veckan meddelade Spridningskollen, ett kritiserat initiativ mot illegal fildelning, att de lägger ner verksamheten. Bahnhof, som varit en av sajts största motståndare, ser det som en stor seger.

Spridningskollen.se skapades av Gothia Law, på uppdrag av rättighetsinnehavare inom film- och tv-branschen. Syftet var att med "information och juridik upplysa om att det även för den enskilde är ett lagbrott att dela upphovsrättsskyddat material på nätet". Kritiken har främst handlat om att man på otillbörligt sätt riktat in sig på privatpersoner.

Internetleverantören Bahnhof är nöjd.

- Det här betyder att vanliga familjer slipper få mystiska fakturor som man måste fundera på om man ska betala eller inte, säger Jon Jordås, kommunikationschef på Bahnhof i ett pressmeddelande.

Bahnhof har bland annat drivit sajten Sprid-

ningskollen.org genom vilken 25 000 personer skickat protester till regeringskansliet.

Jon Jordås hoppas att upphovsrättsbranschen nu istället lägger möda på att erbjuda bra alternativ, som Netflix och Spotify.

Spridningskollen menar att de enbart följt lagen i sin jakt på personer med datorer med IP-nummer illegalt material delats ifrån. Piratpartiet liknar dock metoderna vid dem som används i kriminell verksamhet.

- Det här visar hur stora bolag kan slås ned av ideellt fotarbete när folket verkligen vill. "Spridningskollen var ett rent maffiaprojekt vars affärsidé gick ut på att skicka ut smutsiga bluffakturor. Att de lägger ned är en stor demokratisk vinst, säger Piratpartiets partiledare Magnus Andersson i en kommentar på partiets hemsida.

Benita Eklund

Id-kontrollerna fortsätter

Regeringen har beslutat att förlänga id-kontrollerna för passagerare på buss, tåg och färjor mellan Sverige och Danmark i ytterligare tre månader.

Infrastrukturminister Anna Johansson hänvisar i ett uttalande till att "situationen i omvärlden är osäker".

- Regeringen bedömer att de för närvarande är nödvändiga med hänsyn till den allmänna ordningen och inre säkerheten i Sverige, säger hon.

Näringsliv och politiker i södra Sverige är kritiska. Miljöpartiet i Malmö påpekar i ett pressmeddelande att Migrationsverkets prognos av antalet asylsökande har sjunkit kraftigt och att Id-kontrollerna innebär ett kraftigt slag mot den skånska arbetsmarknaden.

- Att förlänga Id-kontrollerna är ovärdig symbolpolitik till en kostnad av både inskränkt asylrätt och den skånska ekonomi som kan vara en nyckel till bättre etablering av nyanlända. Om inte situationen i dag bedöms som tillräckligt annorlunda än den som rådde när id-kontrollerna infördes måste man fråga sig vad som krävs för att de ska tas bort? Världsfred? säger Nils Karlsson, vice gruppleddare för Miljöpartiet i Malmö.

Benita Eklund

Lärarna rasar över lönelyftet

Under hösten har regeringens lärarlönelyft på tre miljarder kronor börjat delas ut. Det här har skapat splittringar mellan kollegor och i bland annat Karlstad har stämningen varit tung.

- Det som skulle vara något jättespositivt för lärarkåren har blivit väldigt besvärligt på grund av de regler som regeringen har satt upp. Vi befinner oss i ett läge där fler uppfyller de givna kriterierna än vad man har pengar till, säger Cathrine Sonesson, ordförande Lärarnas Riksförbund i Karlstad till tidningen Skolvärlden.

Gustav Fridolin anser att kommunerna ska skjuta till och höja även övriga men Cathrine Sonesson menar att "man behöver inte vara Einstein" för att förstå att det inte kommer ske.

Benita Eklund

Foto: Fredrik Sandberg/TT

Vare sig det rör exempelvis utsläppshandel eller en koldioxidskatt så har tanken att förorenaren ska betala fått fotfäste på de flesta håll. Därifrån är det dock långt till handling.

Pris på utsläpp inte på FNs bord – trots brett stöd

De flesta är överens om fördelarna med ett globalt utsläppspris. Trots detta har arbetet för ett sådant försvunnit i klimatförhandlingarna.

Det är inte bara ekonomer som ser positivt på en prissättning av utsläpp för att begränsa klimatförändringar. Vare sig det rör exempelvis utsläppshandel eller en koldioxidskatt så har tanken att förorenaren ska betala för utsläppen fått brett stöd i akademien, miljörörelsen och den allmänna politiska debatten om vad som bör göras i omställningen.

En av de senaste i raden av förespråkare som tar stor plats är Leo DiCaprio, som i den aktuella dokumentärfilmen *Before the flood* landar i den slutsatsen. Det finns även en stor efterfrågan från industrin. I bland annat Europa beklagar sig industrin förvisso över att utsläppshandeln gör det svårare för dem att konkurrera globalt, men de skulle gärna se ett globalt pris på utsläpp för att göra villkoren lika för alla. Men när världens ledare samlas i Marrakesh i Marocko den 7 november kommer inte ämnet att ligga på agendan.

Det går dock framåt för användningen av prissättning av utsläppen bland lagstiftarna, om man utgår från Världsbankens årliga rapport som nyligen släpptes. 13 procent av de globala utsläppen täcks av olika prismodeller i dag och andelen växer. Vid slutet av nästa år ska även bland annat Kina sätta igång sin egen utsläppshandel och därmed omfattas totalt nära 25 procent av de globala växthusgasutsläppen av någon form av prissättning.

Men ändå är det fortfarande många som tvivlar. I USA funderade Clintonkampanjen på att förespråka ett utsläppspris på 43 dollar per ton. Planen föll dock då förslaget ansågs "dödligt giftigt". Liknande resonemang före-

kommer hos flera andra länder i klimatförhandlingarna. Det som uppmuntras nu i FNs förhandlingar är istället "mekanismer" för att dra ner på utsläppen.

Det stora momentumet för utsläppspriser kanske kan dras till Kyotoprotokollet, som utvecklades 1997 men först kom igång på riktigt år 2005. Där skulle en utsläppshandel binda ihop länderna och minska utsläppen.

- Idéen med utsläppshandeln i Kyoto var att framför allt USA och Ryssland skulle vara

- Jag värjer mig nog mot uttrycket det "bästa". I den bästa av världar så vore det fantastiskt med exempelvis en global koldioxidskatt. Men vår värld är inte perfekt och då får man ta en annan väg. Men koldioxidprissättning på andra nivåer är nog avgörande för att nå de väldigt radikala målen som satts upp för att begränsa uppvärmningen.

Varför har då tanken på ett globalt utsläppspris försvunnit i klimatförhandlingarna?

- Ja, det är väl snarast en forskningsfråga. Men det är väl egentligen för att det är svårt att nå framgång den vägen. Geopolitiskt är det svårt att tänka sig att länder skulle ge upp sin rätt att bestämma själva över en sådan fråga som en skatt, eller att utsläppshandeln skulle kunna sträcka sig över så olika jurisdiktioner som vi har i dag.

Under dessa förutsättningar så är det inte realistiskt menar Roger Hildingsson.

Varför förespråkar så många det då fortfarande. Är det ett svepskäl för att inte göra något själva?

- Nej, det tror jag inte, med undantag för vissa aktörer. Många aktörer är nog fast i sökandet efter den "bästa" policylösningen, snarare än att i Parisavtalets anda utveckla andra strategier som kan driva på omställningen. I en sådan polymix är utsläppspriser viktiga, men långt ifrån det enda styrmedlet som kan öka förändringstakten.

Hildingsson anser att lagstiftare istället får pröva sig fram och inspireras av varandra.

- Klimatpolitik finns praktiskt taget överallt. Inte bara på statlig, internationell eller på Brysselnivå. Det avgörs också av hur olika aktörer plockar upp och i praktiken försöker att utveckla klimatpolitiska strategier.

Jacob Hederö

Foto: Lunds universitet

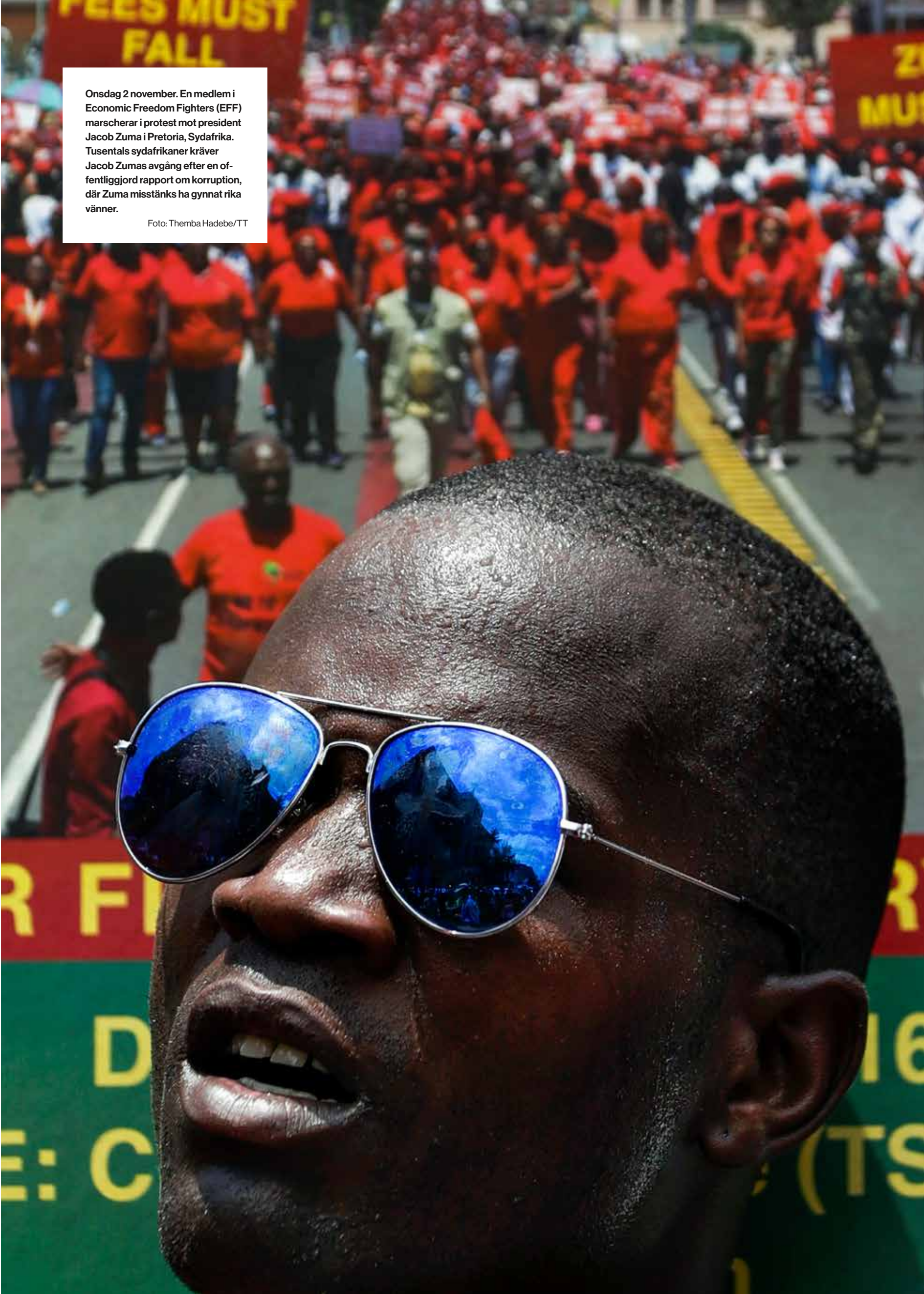
Statsvetaren Roger Hildingsson tror att många fastnat i ett sökande efter den "bästa" policylösningen istället för att utveckla strategier som verkligen fungerar.

med. Det skulle alltså finnas en part som har väldigt mycket att erbjuda och en part som behövde köpa mycket. Men eftersom USA som en stor köpare på marknaden försvann ur systemet så tappade det sin relevans, säger Roger Hildingsson, statsvetare med miljöpolitisk inriktning vid Lunds universitet.

Men är ett globalt utsläppspris fortfarande det bästa sättet att nå målen?

Onsdag 2 november. En medlem i Economic Freedom Fighters (EFF) marscherar i protest mot president Jacob Zuma i Pretoria, Sydafrika. Tusentals sydafrikaner kräver Jacob Zumas avgång efter en offentliggjord rapport om korruption, där Zuma misstänks ha gynnat rika vänner.

Foto: Themba Hadebe/TT

Från visioner till verkstad i klimatarbetet

Snart har ett år passerat sedan klimatmötet i Paris. Ratificeringen har gått fortare än väntat och i dag träder avtalet i kraft. Den 7-18 november hålls ett nytt klimatmöte i Marrakech, där världens ledare ska diskutera hur avtalet ska följas upp. Men med ständigt nya värmerekord och extrema väderhändelser blir det alltmer tydligt att tiden är knapp för att omsätta ambitionerna i handling. Troligtvis har vi redan missat 1,5-gradersmålet. Att klara max två graders uppvärmning kommer att bli en utmaning.

Madeleine Johansson

Sedan klimatmötet i Paris har vi vid en rad tillfällen sett glimtar av hur allvarligt ställt det faktiskt verkar vara med klimatet. Augusti blev enligt amerikanska väderinstitutet NOAA den sextonde månaden i rad att slå det globala värmerekordet för sin respektive månad. Först i september bröts trenden, men ändå blev det den näst varmaste september någonsin, bara 0,07 grader under förra årets rekordhög temperatur.

Nasas Giss-laboratorium (Goddard institute for space studies) som bland annat studerar jordens atmosfär gör egna mät-

ningar och har kommit fram till ett liknande resultat och är oroade över den ökande trenden.

- Även om El Niño-fenomenet i Stilla havet i vintras har höjt de globala temperaturerna från oktober och framåt är det den underliggande trenden som har gett dessa rekordsiffror, säger Gavin Schmidt, chef för Nasas Giss-laboratorium i ett pressmeddelande.

I september passerades dessutom en symbolisk men viktig gräns. Koldioxidkoncentrationen i luften gick aldrig under 400 ppm (miljondelars koldioxidekvivalenter) trots att denna

För snart ett år sedan applåderade Frankrikes president Francois Hollande, Frankrikes utrikesminister och ordförande för COP21, Laurent Fabius, FNs generalsekreterare Ban Ki-Moon och FNs klimatchef Christiana Figueres det färdiga avtalet under FNs klimatkonferens COP21 i Paris.

Foto: Berit Roald/TT

Klimatmötesprocessen

Klimatmötet i Marrakech blir det 22 i ordningen av FNs klimatmöten. Eftersom Parisavtalet nu är ratificerat kommer det samtidigt att hållas ett första möte mellan de länder som skrivit under avtalet, CMA 1.

Under mötet kommer man bland annat diskutera hur avtalet ska följas upp samt detaljer kring hur man ska mäta de olika åtgärder som görs.

Varje land lämnar in sina egna nationella klimatplaner, NDCs, som sedan kommer att förnyas eller uppdateras vart femte år, med start 2023.

Parisavtalet kommer att börja gälla från år 2020.

Foto: Kicki Nilsson/TT

Extrema vädersituationer som översvämningar, torka och tropiska stormar har blivit dubbelt så vanliga i dag jämfört med år 1990.

Pär Holmgren, meteorolog, naturskadespecialist hos Länsförsäkringar och föreläsare inom klimatfrågor.

Foto: Fredrik Sandberg/TT

”... jag gissar att det kommer att slå över under 2020-talet och totalt sett börja gå åt rätt håll.”

tid på året brukar vara den med lägst halt under hela året. Forskare är nu eniga om att vi troligtvis inte kommer gå under denna gräns igen under de närmsta tusentals åren. (Den förindustriella nivån låg på omkring 275 ppm.)

450 ppm brukar ses som en nivå som inte bör överskridas om vi vill undvika allvarliga förstärkningsmekanismer, som exempelvis metan som läcker ut från en smältande tundra och varmare ishav. Man räknar med att denna nivå skulle nås vid en uppvärmning på två grader och därför är detta också huvudmålet för klimatavtalet från Paris.

En teoretisk chans

FNs klimatpanel IPCC har definierat en kolbudget för att klara tvågradersmålet. Omkring 800 gigaton koldioxid ekvivalenter återstår att släppa ut om vi vill klara målet med två tredjedelars sannolikhet. Det är mindre än 20 år kvar med dagens utsläppsnivå, och ändå är det alltså inte säkert att

vi undviker två graders uppvärmning.

- IPCCs scenarier bygger på att man i framtiden kan ta bort koldioxid från atmosfären. Den tekniken finns inte än, i alla fall inte på storskalig nivå, säger Pär Holmgren, meteorolog, naturskadespecialist hos Länsförsäkringar och föreläsare inom klimatfrågor.

På sina föreläsningar brukar han hänvisa till forskning som säger att vi fortfarande har en teoretisk chans att stanna uppvärmningen på 1,5 grader, men då har vi bara några få år på oss, med målet nollutsläpp år 2020.

- Det är svårt redan i teorin, men i praktiken är det så klart omöjligt att förändra samhället så snabbt. Och även för att klara 2-gradersmålet måste vi göra betydligt mer än EU, Kina och USA är beredda att göra än så länge, säger han.

Nyligen presenterades en rapport från en rad ledande klimatforskare med bland annat sir Robert Watson i spetsen, tidigare ordförande för FNs klimatpanel. Där konstaterade man att Jordens medeltemperatur kommer att ha höjts med 2 grader redan 2050

eller tidigare om vi fortsätter i nuvarande takt. Rapporten beskrev också hur allmänheten generellt sett underskattat klimatförändringarna och tänker på dem som något som kommer att hända i framtiden. I själva verket händer de just nu, skriver forskarna och som bevis lyfter de upp det faktum att extrema vädersituationer som översvämningar, torka och tropiska stormar har blivit dubbelt så vanliga i dag jämfört med år 1990. Om uppvärmningen når två grader kommer vi troligtvis att se ytterligare en fördubbling av dessa händelser.

Lagring av koldioxid

Så hur stora är då våra chanser att fånga in och lagra kol ur atmosfären? Den mest avancerade formen av att fånga koldioxid kallas för BECCS och går ut på att man odlar enorma mängder biobränsle och att man vid förbränningen fångar in kolet och för ner det i marken.

- Men de som har räknat på det menar att det skulle krävas en så-

Foto: AP/TT

För att klara 2-gradersmålet måste vi göra betydligt mer än EU, Kina och USA är beredda att göra än så länge, säger Pär Holmgren.

dan stor yta att det skulle vara svårt att få rum till det om man samtidigt ska odla biobränsle till bilar och mat till allt fler människor på jorden. Det är helt enkelt en större utmaning än de flesta är medvetna om, säger Pär Holmgren.

Redan i dag är mat och vattenförsörjning det stora problemet runtom i världen, och det är här man kommer se de största klimatkonsekvenserna.

- Vi i norra Europa och de på samma breddgrader kommer kanske inte drabbas så hårt, men på många ställen kan det snabbt bli sämre när det gäller odlingsbar mark, säger han.

Stigande havsnivåer

FNs flyktingorgan UNHCR har uppskattat att det år 2050 kommer att finnas mellan 250 miljoner och en miljard klimatflyktingar i världen. Havshöjningen är en viktig påverkande faktor och det råder fortfarande en stor osäkerhet kring hur snabbt och hur många meter det handlar om.

- Men vi har satt igång processer

som kommer att vara åtminstone i tusen år framöver, det är en stor boll satt i rullning, säger Pär Holmgren.

Klimatforskaren James Hansen, under många år chef för Nasas Gisslaboratorium och numera professor på Columbia University, kom i våras med en uppmärksam rapport om att havsnivåhöjningen verkar gå mycket fortare än tidigare beräknat - kanske flera meter redan detta århundrade. Många andra forskare har ifrågasatt siffrorna, men då situationen är unik med en temperaturhöjning utan motsvarighet i jordens historia är det svårt att vara säkra.

- Hansen har räknat med flera faktorer som termisk expansion plus instabila isar. Man bör nog planera för en höjning på två-fem meter någon gång mellan 2050 och 2150. Det är inte säkert att det är så allvarligt, men det är första gången som man kunnat kvantifiera detta någorlunda, säger Pär Holmgren.

Han är trots allt optimistisk inför framtiden och tror på att mycket nu är på gång.

- Just nu går flera bra saker fort åt rätt håll, men det är ändå fler dåliga saker som går fortare åt fel håll. Men jag gissar att det kommer att slå över under 2020-talet och totalt sett börja gå åt rätt håll, säger han.

Många är de tyckare som påpekat att den politiska viljan numera finns och att det därför har gått så snabbt med ratificeringen av Parisavtalet. Det senaste året har det också kommit en rad nyheter med länder som gör ambitiösa mål för att bli koldioxidneutrala.

Ramverk för Sverige

I juni presenterade miljömålsberedningen sitt slutbetänkande om ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. Tanken är att alla politiska beslut ska ta hänsyn till klimatet och att alla områden ska jobba i samma riktning. Därför innehåller slutbetänkandet bland annat ett förslag om ett klimatpolitiskt råd med oberoende experter som ska granska regeringens politik.

- Det är få personer som fattar hur

Det behövs stora förändringar som tätare städer med bättre infrastruktur och kollektivtrafik, förändringar i hur vi reser och konsumerar, säger Anders Wijkman.

fastlåsta vi är i strukturer. Man ändrar inte samhället över en natt, det tar lång tid, säger Anders Wijkman som var ordförande i beredningen och även är ordförande i det internationella nätverket Romklubben.

Själv har han känslan av att förändringsarbetet går för långsamt och att vi måste börja tänka på vilka investeringar som behöver göras, alltifrån tillverkning av smarta biobränslen från restprodukter från skogen till järnvägsunderhåll och fler laddstolpar för elbilar.

- Av nybilsförsäljningen är två procent elbilar i Sverige, medan siffran i Norge är 35 procent. Det behöver ske mycket mer på transportsidan, säger han.

Transporterna är ett område som miljömålsberedningen har fokuserat mycket på och senast år 2030 ska utsläppen vara 70 procent mindre än 2010 års nivå.

Han påpekar samtidigt att även privatpersoners engagemang är viktigt.

- Det räcker med att 5-10 procent börjar styra åt ett annat håll för att det ska få en betydelse på marknaden, säger han.

Behövs föregångsländer

Sverige har naturligt goda förutsättningar att bli ett föregångsland, men likväl krävs det stora förändringar med bygge av tätare städer med bättre infrastruktur och kollektivtrafik, förändringar i hur vi reser och konsumerar samt hur produkter tillverkas och återvinns. Hela jordbrukssektorn behöver dessutom se över på vilket sätt maten produceras. Sist men inte minst handlar det också om att sätta allting i ett perspektiv.

- Vi som enskilt land är såpass litet att det spelar mindre roll i det stora hela vilken utsläppsnivå vi har. Kan man däremot göra rätt saker som kan kopieras av andra så kan det ha större betydelse. Vi behöver goda exempel, säger Anders Wijkman.

Madeleine Johansson

”Det är få personer som fattar hur fastlåsta vi är i strukturer. Man ändrar inte samhället över en natt, det tar lång tid.”

Anders Wijkman, ordförande i miljömålsberedningen och ordförande i det internationella nätverket Romklubben.

Foto: Janerik Henriksson/TT

70 %

mindre utsläpp 2030 från transporter jämfört med 2010 års nivå är målet enligt miljömålsberedningen.

För Olivia Florian handlar det om en tanke om självförsörjning och att dra sitt strå till stacken.

Med glädjen som drivkraft

Pierre Lavaine och Olivia Florian väntar inte på politiska beslut för att dra sitt strå till stacken och minska sina koldioxidutsläpp. När det var dags att byta ut pendelbilen var leasing av en elektrisk bil det val som kändes klokast. Väl på plats inspirerade den sedan till att också sätta upp solceller på taket.

De hade funderat på det ett bra tag, men det hade inte blivit av. Men när det var dags för byte av bil för att pendla till jobbet i Göteborg från huset utanför Alingsås kändes elektriskt som framtiden.

- Man ska ju använda bilen under många år, säger Pierre Lavaine.

Det var deras sätt att dra sitt strå till stacken. Att det numera börjar hända saker på internationell nivå för att stoppa den globala uppvärmningen tycker de självklart är jättebra, men inte tillräckligt.

- Det kommer aldrig att räcka om vi inte själva tar initiativ. Man kan inte vänta på alla möjliga bidrag och att någon ska visa vägen. Jag menar, politiker ... När händer det saker där? säger Pierre.

Hyra istället för köpa

Mycket av det de gör ingår i en tanke om självförsörjning. Olivia Florian slutade att arbeta som ingenjör för tre år sedan och är nu aktiv inom omställningsrörelsen i Alingsås. Ute i trädgården växer pumpor, grönkål, mangold och mycket mer.

- Det är väldigt kul och det känns bra att inte behöva importera sådant som redan finns på plats, säger Olivia.

De har också märkt att ett val ofta leder till ett nytt. Ett exempel på det är att de valde leasing istället för att köpa bilen. Det gav en ekonomisk möjlighet att göra en annan investering: solceller på taket.

- Det kändes konstigt att efter så lång tid ha gjort allt möjligt för att sänka elförbrukningen i huset och sedan helt plötsligt börja höja den igen, säger Olivia.

Vad är ett gott liv?

De har fått många varierande reaktioner på sina val. Bland annat har de märkt att många personer har ett visst motstånd mot att visa upp vad man gör för miljön.

- Man vill kanske inte berätta att man är en "grön mupp". Men det är ju ingen politisk deklaration, det handlar om att dra sitt strå till stacken.

Många har också berättat att det känns som väldigt stora steg att ta.

- Men man kan göra saker stegvis. Ett tips är att lyssna på dem som har påbörjat resan och sedan göra något, inte bara tänka det, säger Olivia.

Hon har funderat mycket kring vad det är som gör att vi vill och inte vill ta steg mot ett miljövänligare liv.

- Det går inte att "piska" fram något. Det måste vara något som drar istället. Se efter vad du har för behov och vad du längtar efter. Vad är ett gott liv egentligen? Börjar man tänka kring detta så börjar man snart ifrågasätta många andra av de val man gör, säger hon.

Och man behöver inte ta några jättekiv, menar hon.

- Gör den sak du tänkte på. Den kanske är liten, men den räcker just nu. När du har landat i det så kanske du vill göra något mer. Man behöver inte göra det större än så, säger hon.

Räckviddsångest

När det gäller elbilen så är det uppenbart att Pierre och Olivia också följde hjärtat.

- Man får direkt en sportbils känsla. Accelerationen och vridmomenten i en elmotor slår vilken bränslemotor som helst! Och räckviddsångesten går över på två dagar, säger Pierre.

Text och foto: Madeleine Johansson

Pierre Lavaine tycker att vi själva måste ta initiativ i klimatomställningen.

 A photograph of Jill Stein, leader of the Green Party of the United States, speaking to the press. She is a woman with short grey hair, wearing a dark blazer over a white top. She is holding a smartphone in her right hand. In the background, a man in a dark suit and a woman with a red headband are visible. A camera on a tripod is also present.

USA-valet: det tredje alternativet

Tisdagen den 8 november går en av de smutsigaste valkampanjerna i mannaminne i graven, och allt talar för att antingen Donald Trump eller Hillary Clinton blir USAs nästa president. Landets mindre partier, däribland De gröna, har svårt att tränga igenom det personfixerade mediebruset och USAs cementserade tvåpartisystem.

Jill Stein, partiledare för amerikanska De gröna, pratar med pressen under ett kampanjmöte i Kalifornien den 6 oktober.

Våren 2014 talade Clinton inför några av Wall Streets mäktigaste aktörer mot ett arvode på 225 000 dollar. Pengar som gick till Hillarys och maken (tillika ex-presidenten) Bills stiftelse Clinton Foundation. Samtidigt var Trump upptagen med den egna tv-showen *The Apprentice* (Lärlingen). Jill Stein, partiledare för USAs gröna parti, befann sig långt ifrån finanskvartieren och strålkastarljuset, i Black Hills, South Dakota, och protesterade mot planer på uranbrytning.

För någon med politiska ambitioner tycks prärien vara en illa vald plats att vistas på. Härifrån är steget till reellt inflytande astronomiskt, både geografiskt och ekonomiskt. I USA går vägen till politiskt inflytande via insamlingsgalor och maximal

medial uppmärksamhet. Båda kontrolleras sedan lång tid tillbaka av USAs dominerande partier: Demokraterna och Republikanerna.

”Det tredje alternativet”

De gröna tillhör tillsammans med det socialkonservativa Konstitutionspartiet och Libertarianerna, en trio mindre partier som lockar trogna väljare men inte är i närheten av att rubba det cementserade tvåpartisystemet. Men något håller kanske på att hända: sällan har de ledande presidentkandidaternas partitillhörighet förefallit lika oväsentligt som i år.

”En person, inte ett parti, vinner val”, påminner statsveta-

ren Amanda Skuldt i en kommentar i Washington Post.

Frågan om partierna spelar någon roll i USA är befogad. Trogna demokratiska väljare vägrar att lägga sin röst på Clinton, och Trump anses inte gångbar bland många traditionella republikaner. Colin Powell, utrikesminister i George W Bushs regering, kommer inte hjälpa fastighetsmagnaten från New York på traven – en av de verkliga arkitekterna bakom invasionen av Irak 2003 korsar i stället parti-gränsen och röstar på Clinton.

”Systemet fungerar”

Hur slagkraftig kommer USAs demokrati att vara i längden ifall endast två partier kontrollerar de beslutsfattande kamrarna samtidigt som de gjort sig obotligt beroende av näringslivet för att upprätthålla kampanjinflationen? Barack Obama, USAs avgående president, tillhör dem som tycker att landets demokrati mår bra i tvåpartisystemets vård.

– Det här landet fungerar när du har två partier som seriöst försöker lösa problem, sa Obama tidigare i år.

Jeffrey Sachs, professor vid Columbia University, spår emellertid en ny politisk skala med minst fyra partier inom några år.

– 2020 är det möjligt att vi faktiskt har fyra stora politiska partier: en socialdemokratisk vänster, ett centerparti, ett höger-konservativt och ett parti för populisterna och invandringskritiska, representerade av Donald Trumps anhängare, säger Sachs till Denver Post.

Etablissemangen

I ett läge då tvåpartisystemet ifrågasätts borde det öppnas upp för nya röster. Bland annat därför att de som säger att Hillary Clinton och Donald Trump är hårt knutna till storföretagen har fått vatten på sin kvarn, vilket får många väljare att leta efter nya alternativ.

Förra veckan avslöjade brittiska The Guardian att Trump har ekonomiska intressen i det kontroversiella oljeledningsbygget Dakota Access i North Dakota, ett bygge som kränker

suveräna reservatsgränser och som i nuläget omgärdas av massiva protester och massarresteringar av demonstranter (se Syre #105).

Även Clinton har skott sig på energi-boomen. 2015 granskade New York Times Clintons Foundations uranintressen i Wyoming. Där återfinns en femtedel av USAs uranfyndigheter, och 2015 hamnade en stor portion i händerna på en gruvkoncern med nära band till Kreml. Affären har beskrivits som geopolitiskt känslig med säkerhetspolitiska undertoner och sägs ha godkänts tack vare Clintonfamiljens väloljade kontakter i Washington. Gentjänsten var bland annat pengar och insamlingsevent till Clinton Foundation ordnade av uranindustrin, rapporterar New York Times.

Miljö ingen valvinnare

Miljöfrågan har inte varit någon framträdande valfråga. I stället är det enkla budskap och hårda ord som trängt igenom det socialmediala bruset. USAs gröna har ändå mest sig själva att skylla för den sparsamma uppmärksamheten inför valet; trots allt större konsensus i forskarkorridorerna, och trots både Clintons och Trumps tveksamma energipolitiska intressen. De gröna verkar ha svårigheter att samlas kring kampanjer, säger Beatrice Rindevall, USA-kännare och redaktör för Supermiljöbloggen.

– I bredare perspektiv fokuserar de gröna på fred, ”gräsrotsdemokrati”, social rättvisa och ekologi, vilket kommunikativt har varit otydligt, säger hon till Syre.

I dagsläget har Rindevall svårt att se USAs gröna parti som utmanare till tvåpartisystemet. Miljöfrågan är, av olika anledningar, ingen valvinnande fråga.

– I USA finns starkare makter än i Sverige som jobbar för att skapa mistro kring miljöfrågorna, så de jobbar i motvind. Deras vänsterinriktning och otydliga kommunikation har satt käppar i hjulet när det gäller att skapa förtroende, men när Bernie Sanders la ner sin kampanj var det många som inte såg Clinton som ett alternativ, utan istället attraherats av de gröna. Kanske finns en möjlighet för miljö-

frågorna att hamna högre upp på agendan när klimatförändringarna slår, men USA har å andra sidan varit väldigt utsatt för extremväder de senaste åren utan en särskilt stor förändring i opinionen.

Förändring krävs

De grönas uttalade mål att luckra upp tvåpartisystemet är politiskt sprängstoff i USA. I valet 2000 fick De grönas kandidat Ralph Nader nästan tre procent av rösterna och anklagades omgående för att ha grusat isen för demokraten Al Gore. Detta i ett val som omgärdades av fusk och försvunna röstsedlar. Jill Stein har 2016 anklagats för att en röst på henne skulle vara ”bortkastad” och bereda vägen för Donald Trump. Vem gynnas av ett ihållande status quo, frågar hon sig.

– I mina ögon är den största skräcken ett politiskt system som säger att vi måste välja mellan två dödliga alternativ. Det är vad vi måste bekämpa. Du kan inte ha en demokrati i ett moraliskt vakuum, säger Stein i The Intercept.

Nästa vecka får USA en ny president och en valrörelse kantad av personangrepp lämnas åt historieböckerna.

Det saknas inte utmaningar: socialt missnöje, klimatförändringar, massprotester och djupa klyftor mellan fattig och rik. Ändå har inget tredje alternativ inom amerikansk politik – varken libertarianskt, socialkonservativt eller grönt – etablerat sig för allmänheten. När det gäller de senare står en sak klart, enligt Beatrice Rindevall:

– Som det ser ut nu måste antingen partiet eller opinionen förändra sig för att de ska nå större framgångar.

Klas Lundström

Beatrice Rindevall, USA-kännare och redaktör för Supermiljöbloggen.
Foto: Privat

”Som det ser ut nu måste antingen partiet eller opinionen förändra sig för att de ska nå större framgångar.”

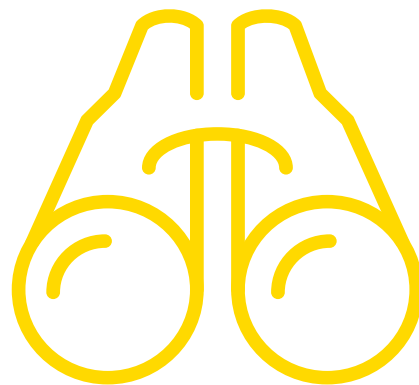

När Bernie Sanders lade ner sin kampanj var det många som inte såg Clinton som ett alternativ, utan istället attraherats av de gröna, säger Beatrice Rindevall.

I blickfånet: Julia Lindemalm

"Min mission är att ta djur på allvar"

I våras tilldelades frilansfotografen Julia Lindemalm det nyinstiftade Lars Tunbjörkspriset för sitt fotoprojekt Zoo World som just nu visas på Abecita Konstmuseum i Borås. Utställningen utgörs av ett 30-tal bilder som belyser människans komplexa och motsättningsfulla förhållande till vilda djur.

Julia Lindemalms bilder berör och uppmanar till eftertanke. Björnen på Skansen som trycker sina ramar hårt mot plexiglas, blundar och till synes ber om ett nytt liv. Tigern som simmar i en gröttigt algblostande damm på Kolmården. Apan i Berlins djurpark som trycker sig mot muren i ett tafatt försök att undkomma åskådarnas blickar. Och så åskådarna själva, som inneslutna i sina egna föreställningsvärldar fascinerar av exotiska djur i konstgjorda miljöer.

Bilderna som ingår i Zoo World är tagna mellan 2011 och 2016, på ett 15-tal djurparker runt om i världen, bland annat i Sverige, Danmark, Tyskland, Polen och USA. Julia har ägnat timmar åt varje djurart, ibland vid återkommande tillfällen.

- Min mission är att ta djur på allvar. Min utgångspunkt har varit att undersöka vad djurparker egentligen fyller för funktion. Trots att vi har så stor kärlek till djur så skövlar vi deras natur och berövar dem deras frihet, för att placera dem i en verklighet som passar oss. Människans relation till djur är en komplex fråga som kräver en seriös diskussion, säger hon.

När hon inledde sitt projekt kontaktade hon alla aktuella djurparker.

- Jag mejlade och berättade att jag ville göra intervjuer och följa med djurskötare i deras jobb. Av vissa fick jag nej till svar. Andra

svarade inte alls. Min erfarenhet är att journalister bara är välkomna när parkerna vill göra reklam, i samband med att gulliga ungar fötts till exempel. För övrigt är de väldigt dolda och slutna företag.

Julia slår bestämt hål på myten att svenska djurparker på något vis skulle vara bättre än djurparker i andra länder.

- Av någon anledning har svenskar en felaktig självbild. Visst kan det se lite prydligare ut i svenska djurparker jämfört med vissa andra länder, men det är ju inte burarnas eller inhägnadernas utseende det handlar om. Det jag vill lyfta fram är frågan om det är rätt att ha vilda djur i fångenskap överhuvudtaget.

46 sekunder

Enligt en brittisk undersökning tillbringar en vanlig djurparksbesökare i snitt 46 sekunder vid varje inhägnad.

- Vill man få en inblick i djurens verklighet så måste man stanna upp, säger Julia.

Hon ger ett exempel från när hon var i Berlins djurpark och såg en noshörning som hade ett konstigt horn.

- Det såg ut som det var snett avsågat. Efter att jag hade iakttagit den en stund gick den bort till en järndörr och började gnida sitt horn mot dörrkanten med en monoton rörelse. När jag tittade närmare såg jag ett brunt spår i dörren. Jag stod där en halvtimme, sen orkade jag inte se längre. På skylten läste jag att just den nos-

hörningen var lika gammal som jag och hade levt i parken sedan den bara var ett par år gammal.

Julia berättar att beteendestörningar är jättevänligt.

- Jag har sett flera exempel på det, i varenda djurpark jag besökt. Man ser det också tydligt om man studerar inhägnaderna. De upptrampade stigarna vittnar om att djuren vandrar, fram och tillbaka.

Artbevarande

Att djurparker i allmänhet säger sig bedriva artbevarandearbete ger Julia inte särskilt mycket för.

- De flesta parker går ut med det i sin marknadsföring, men i själva verket är det väldigt lite pengar som går till sådan verksamhet, och få parker som faktiskt driver sådana projekt. Jag har ställt frågan till personal i parker, om de kan ge något konkret exempel men jag har inte fått något svar. Jag tror snarare att man skyltar med det för att invägga oss i någon slags falsk trygghet, och för att rättfärdiga parkernas existens.

Med tanke på den tid vi lever i, och all kunskap vi i dag har om djur och deras behov och beteenden, tycker Julia att det är anmärkningsvärt att vi inte kommit längre, inte ens i Sverige som ofta påstår sig vara en förebild vad gäller djurskydd och djurvård.

- Bara en sån sak som att Kolmården fortfarande håller delfiner i betongbassänger. Det känns ju inte särskilt progressivt.

Även om Julias bilder i första hand signalerar melankoli och tomhet så innehåller de också inslag av humor och underfundighet, som bilden på vattenbocken som nyfiken kikar fram runt ett horn i sin gallerförsedda verklighet med inslag av döda träd. Eller tigern som väljer att stoppa in hela huvudet i en buske när den i koppel ska visas upp för publik.

- Jag har jobbat på att få in lite olika element i bilderna. De får inte vara för svarta. Jag vill ju att människor ska kunna ta dem till sig, och det blir lättare om de samtidigt är lite underfundiga, säger Julia.

Positiv respons

Hennes mål är att bidra till att ge människor nya perspektiv på verkligheten.

- Det är många som har hört av sig. Dels människor som redan delar mina tankar och känslor, dels människor som säger att de fått en tankeställare efter att de sett utställningen. Några har sagt att de aldrig kommer se på djurparker på samma sätt igen, att jag öppnat deras ögon.

Från djurparkerna har hon dock inte hört ett knyst.

I våras mottog hon även Lars Tunbjörkspriset med motiveringen att hon verkar i Lars Tunbjörks anda.

- Det känns hedrande och fint. Lars Tunbjörk har varit en förebild för mig. Jag gillar hans svärta och humor, kommenterar Julia.

Lotta Silfverbrand

Lars Tunbjörkspriset

Tunbjörkspriset är ett av Borås Tidning nyinstiftat pris till fotografen Lars Tunbjörks minne. Lars Tunbjörk som var en av vår tids största Sverigeskildrare föddes i Borås 1956 och inledde sin fotokarriär vid 15 års ålder. Han frilansade under 70- och 80-talen och 1993 kom hans bok *Landet utom sig* som gjorde stort avtryck i fotogenren, både i Sverige och internationellt.

Foto: Sara Johari

"Det jag vill lyfta fram är frågan om det är rätt att ha vilda djur i fångenskap överhuvudtaget."

Julia Lindemalm vill bidra till att ge människor nya perspektiv på verkligheten.

Om Julia Lindemalm:

Född: 1984 i Stockholm. Bosatt i Malmö och arbetar som frilansfotograf.

Utbildning: vid Mittuniversitetet i Sundsvall och vid Danmarks journalisthögskola i Århus. Har också studerat kritiska djurstudier vid Lunds universitet.

Aktuell: med utställningen Zoo World som fram till 13 november visas på Abecita konstmuseum i Borås. I vår visas den på Falsterbo konsthall.

Fotoboken *Katt People* som utforskar relationen mellan katt och människa ges ut på Modernista förlag i vinter, med text av Annina Rabe.

Veganskt är framtiden även i en småstad

Samhället Nora, tre mil norr om Örebro, har 6 500 invånare. Där bor RosaLee Lundström och Stefan Nilsson, som är veganer. Tillsammans driver de Facebooksidan NoraVegan-utbud, som följs av 132 tappra sympatisörer. Att hitta vegansk mat i en småstad är inte alltid det enklaste, men med hjälp av Facebooksidan vill de samla och sprida information.

"I Nora kan man bli smått tokig när det inte finns någon restaurang som har veganskt. Veganskt är ju så vanligt nu, så det borde vara mer uppmärksammat", säger RosaLee Lundström.

Hon och Stefan Nilsson har som tur är, ett stort intresse för att laga mat från grunden, även om halvfabrikat kan vara praktiskt ibland. De åker gärna till Rörbrakets Kravodlade grönsaker i Dyltabruk och köper med sig veckans grönsaksranson. Där tycks sojakorvar vara helt överflödiga.

- Vi köper saker som kålrabi, potatis, morötter, lök, bönor, svartkål, grönkål, vitkål, blomkål, tomat, gurka, jordgubbar, broccoli, rödbetor, gulbetor, polkabeter och zucchini. Ibland får vi plocka på oss alla dessa goda

RosaLee Lundström och Stefan Nilsson ger goda tips till veganer i småstäder.

grönsaker själva direkt från jorden. Det är så härligt och verkligen färskt, säger RosaLee Lundström.

De försöker också påverka butikerna i Nora att ta in fler veganska produkter, oavsett om det är ekologiska grönsaker eller tofu och falafel. Att våga fråga de inköpsansvariga på Coop, Ica och Willys har gett resultat. Utbudet har ökat och förhoppningsvis finns också en efterfrågan.

Pizza på Vegohuset i Örebro.

- Mitt tips är att köpa de nya produkterna och att ta med en vän som gör detsamma. Sprid även nyheten på nätet, som till exempel Facebook och även bland familj och vänner. På så sätt ser butikerna att det går åt och det blir större intresse för affärerna att ta in mer veganskt på eget initiativ, säger RosaLee Lundström.

Även om paret gillar att plocka sina egna grönsaker, är det emellanåt trevligt att gå ut och äta. Som småstadsbo tvingas man ofta åka till närmsta storstad. I Noras fall blir det Örebro.

- Jag och Stefan lagar nästan alltid mat själva, men det vore skönt att ibland bara kunna köpa hem något färdigt också. Vi käkar gärna på Kafé Kulör eller Vegohuset i Örebro. Det är så himla gott. Jag rekommenderar verkligen Ve-

gohuset. Sedan är ju sushi himlans gott. Speciellt tofukuddarna, säger RosaLee Lundström.

Även om det kan kännas lite trist ibland att inte kunna köpa hem en pizza eller hitta sin favoritprodukt i butiken är RosaLee Lundström optimistisk. Hennes budskap till andra småstadsbor är se positivt på den veganska utvecklingen.

- Bär alltid med dig att även om du skulle vara ensam vegan i din stad, eller bland familj och vänner, så är växter framtiden.

Text: Jenny Luks

Foto: Stefan Nilsson

Rörbrakets Kravodlade grönsaker
Rörbraket 605, Dyltabruk

Kafé Kulör
Olaigatan 12, Örebro

Vegohuset
Kristinagatan 10, Örebro

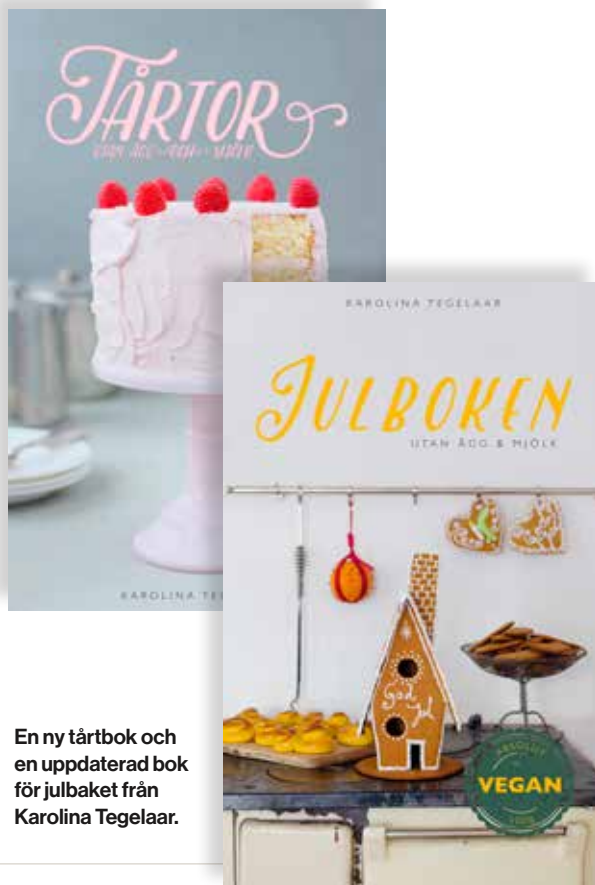

Salladstallrik på Kafé Kulör i Örebro.

Nya bakböcker från kakregenten

Itre år har hon arbetat med den. Kakboksförfattaren Karolina Tegelaar är nu äntligen klar med sin nya bok: *Tårtboken utan ägg och mjölk* (Kakboken förlag). Bokens 140 sidor är sprängfyllda med tårtbottnar, fyllningar och frostings, samt instruktioner för att montera och dekora. Boken innehåller ett 50-tal recept på allt från chokladtårtor, bärtårtor och munkpyramider till strössel och kanderade blomblad.

Men det räcker inte för Karolina Tegelaar. Samtidigt släpps också en uppdaterad version av *Julboken utan ägg och mjölk*, med recept på klassiska julbakverk och konfekt. Boken rymmer olika sorters pepparkakor, saffransvetebröd och klassiska mjuka kakor och tårtor, samt en rad godsaker som knäck, kola, fudge och nougat.

En ny tårtbok och en uppdaterad bok för julbaket från Karolina Tegelaar.

Svensk och vegansk barnmat

Barnmatsföretaget EnaGo har tidigare marknadsfört vegansk välling och gröt, producerad utomlands och med palmolja. Nu flyttar hela produktionen till Bjuv i Skåne och samtidigt har man också valt att plocka bort palmoljan. Nytt i sortimentet är Äppelgröt, Gröt Neutral, Välling och Fibervälling.

Jennie Kjellberg, dietist och delägare på EnaGo är positiv när Syre ringer upp.

- Vi är otroligt stolta och glada över att få förmånen att producera våra produkter i Sverige och dessutom kunna välja nästan uteslutande svenska råvaror. Det känns helt rätt i tiden och vi tror att våra konsumenterna kommer uppskatta att vi blir svenska, säger hon.

Nu flyttar hela produktionen av EnaGos barnmat till Bjuv i Skåne och samtidigt har man valt att plocka bort palmoljan.

Jenny tipsar:

Felix matlådor för kylan

Syre har tidigare skrivit om nya, frysta lunchlådor från Felix. Nu lanserar Felix matlådor även för kylan. De heter Veggie Bowls och finns i tre smaker: Mexican Bean Bowl, Chipotle Chili Bowl och Coconut Bulgur Bowl. Alla tre är baserade på bönor och grönsaker tillsammans med råris, potatis eller bulgur.

Felix nya matlådor är baserade på bönor och grönsaker.

Fortsatt satsning på ekobönor

Svenskodlade bönor är verkligen på frammarsch och ett företag som satsat på detta är Lantmännen och deras varumärke GoGreen. Nu lanserar GoGreen svenskodlade, färdigkokta kidneybönor och svarta bönor. Bönorna är odlade på Öland.

Fler nyheter på baljväxtfronten, är GoGreens nya pastasorter. Nytt på hyllan är penne med röda linser, bovete och teff, och fusilli med gröna ärter, bovete och quinoa. Båda sorterna är ekologiska och producerade i Italien.

Chutney som växer runt knuten

De gröngula frukterna, ungefär i samma storlek som satsumas, som växer på många prydnadsbuskar i städerna, är kvitten. De är intensivt syrliga men mycket aromatiska och man kan göra god sylt eller chutney av dem. Här är ett recept på en sötsyrlig, frisk och het chutney. Receptet räcker till en burk.

Ibland kan man hitta kvitten i orientaliska mataffärer. Deras kvittenfrukter är mycket större och mer päronformade. Om du använder dem, tänk på att receptet är beräknat för kvitten från prydnadsbuskar.

Du behöver:

- 10 kvittenfrukter
- muscovadosocker efter smak
- en kvist färsk mynta
- några kardemummakapslar
- en skiva färsk ingefära, några millimeter tjock
- en chilifrukt
- en aning salt

Gör så här:

- Skölj frukterna och skär dem i småbitar. De har kärnhus, som äpplen och päron, och dem kan du ta bort.
- Skiva chilin och hacka ingefäran.
- Koka upp fruktbitarna, ingefäran och den skivade chilin med en liten skvätt vatten, bara lite, så att det inte ska koka fast. Rör om då och då. Låt fruktröran koka tills den är mosig. Låt gärna kärnhusen koka med – de innehåller mycket pektin, som gör konsistensen fastare när chutneyn svalnar.
- Smaksätt med socker, salt och stött kardemumma. Smaka av under tiden så att smaken blir som du vill.
- Klipp myntan i strimlor och blanda i den.
- Ta bort kärnhusen.
- Häll chutneyn i burken och låt den svalna med öppet lock.

Kvittenbusken är en rosväxt liksom äppelträdet, och frukterna liknar äpplen men har en annan smak.

Bild: Franz-Eugen Köhler/Wikimedia Commons

Foto: Janerik Henriksson/TT

Hittills har medlemmarna i Food2change fått matkassar för 86500 kronor.

Mat till den som behöver

Food2change är en förening som arbetar för att mat ska ätas upp och inte kastas bort. Eller, som de själva uttrycker det, "en ideell förening för människor som tillsammans med svinnbra handlare bekämpar matsvinnet från dagligvaruhandeln".

En "svinnbra handlare" är en handlare som inte slänger bort matvaror för att kartongen har blivit skadad eller bästföre-datum närmar sig. Istället ger de maten till Food2change, som delar ut matkassar till sina medlemmar. Sedan starten den 3 maj har mat för 86500 kronor delats ut istället för att slängas.

Det finns två typer av medlemskap - man kan bli stödmedlem eller hjältemedlem. Hjältemedlemmarna är de som får matkassar, och hjältemedlemskapet är avsett för människor som av ekonomiska skäl behöver matkassarna.

Vill du veta mer och kanske bli medlem hittar du mer information på föreningens hemsida: www.food2change.se.

Syre söker samarbetspartner till Almedalen 2017

2016 var Syres första år i Almedalen och vi gjorde storslagen entré från början. Tillsammans med ett tiotal organisationer hade vi över 50 programpunkter som berörde allt från narkotikapolitik och tillväxtkritik till den nya asyllagen och dagens flyktingpolitik.

När resten av Almedalen lyfte skapandet av nya arbeten så diskuterade vi varför vi överhuvudtaget arbetar. När SD spred sin propaganda så fokuserade vi på alla människors lika värde. Syretältet blev en plats att andas ut på, finna likasinnade, äta veganskt och en plats där civilsamhället fick det utrymme det förtjänar. En mötesplats för alla som vill förändra världen.

Vi på Syre vill gärna skapa den här platsen igen och därför söker vi nu samarbetspartners. Förra året befann vi oss på en innergård på Hästgatan 12, mitt i Visby och med människor ständigt passerande. Förutom tält med plats för 60 sittande hade vi infobord, foodtruck, bar och gott om häng-ställen på gården.

Nu vill vi göra något liknande, men vi behöver er hjälp för att klara det ekonomiskt och innehållsmässigt. Tycker ni liksom vi att en sådan här plats behövs i Almedalen? Vill ni vara en del av att skapa den? Skicka ett mejl till katinka.richter@tidningensyre.se så diskuterar vi vidare.

Med förhoppningar om ett givande samarbete!

/Lennart Fernström, vd och ansvarig utgivare för Syre
Katinka Richter, projektledare för Syres Almedalsvecka

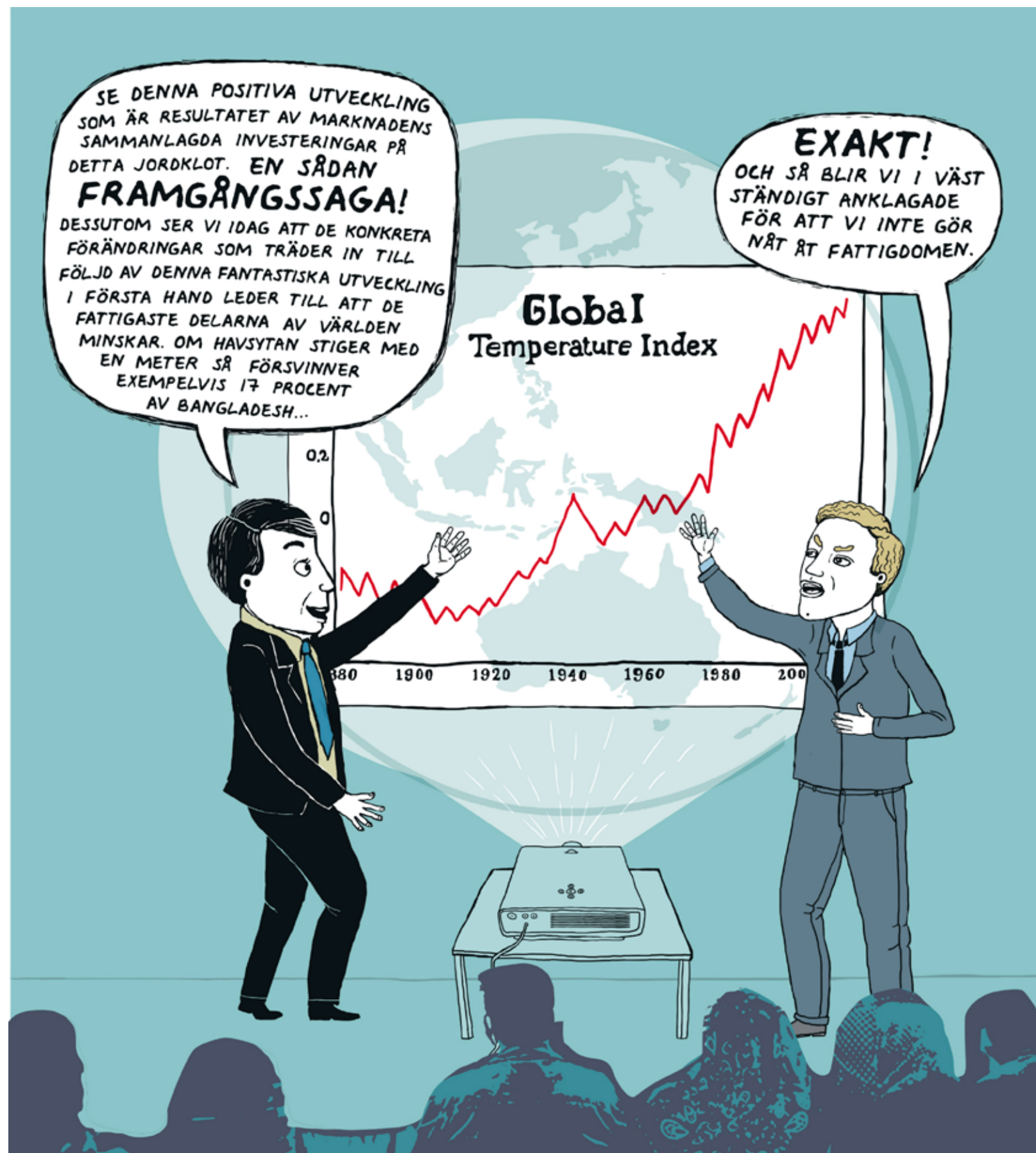
Foto: Jan-Ake Eriksson

Ta även del av Syres Almedalsvecka på Instagram #syretältet – och Youtube på Tidningensyre.

Lotta Sjöberg

Det kan alltid bli värre

Syre engagerar!

Uppskattar mkt Syre, ett välkommet tillskott! Men din ledare 14 okt tycker jag var väl slarvig och vilade på osäker grund. Först det principiella: Vad finns som motvikt till "staten". Inte är det bara - som du kanske önskar - vi alla enskilda människor? Nej, det finns andra krafter som kan organisera sig och utöva betydande makt. Kalla det "kapitalet" om du vill. (Fast säkert finns andra mer precisa sätt att benämna.)

Som motvikt måste vi då organisera oss. Det kan ske i allt som små och lösa, kanske tillfälliga grupper. Men ibland behövs säkert, även på kulturens område, kommuner och t o m stater. Visst kräver det mycket vaksamhet och arbete att få staten att fungera i vid mening demokratiskt. Men det är det ändå värt för staten behövs, åtminstone nu i vår tid.

Jörgen

Det är en sorglig utveckling helt klart. Vi hade kunnat klara mycket mer om vi gick ifrån systemet och var flexibla. Resursmässigt har vi pengar. Personalbristen i socialtjänsten kunde ha lösts genom att engagera fler myndigheter och ideella organisationer i administrationen.

Joakim om Lennart Fernströms ledare "Ett år med SD-politik"

Hej eftersom ni verkar vara idioter så finns det inget annat att göra för mig än att skriva det här till er på Facebook. (...) Nu har ni två val, antingen accepterar ni läget. (...) Eller så stämmer jag skiten ur er för utpressning. (...) Antingen så ljuger ni eller så knullar PostNord mig i analen med just era tidningar och inget annat. Ni har 24 timmar på er att höra av er till mig och lösa det här, sen går jag vidare med ärendet till Polis eller vilken myndighet som nu ska ta hand om det här.

Anthony (A k a SD-troll)

Tyvärr så ger inte tidningen mig det jag hade förväntat och jag tröttnade ganska snabbt på veiganpropagandan och negativiteten till alla som inte vill välja samma sak. (...) Från början så hade jag en positiv bild av tidningen då det inte är en massa reklam och dravel, men har tröttnat på den nu och läser den inte längre utan jag slänger den.

Kanske dags för lite nytänk och kanske även lite mer öppet tänkande!!

Annelie

Befängda teorier utan kontakt med kommunernas problem med att ordna en bra etablering för flyktingar.

Leif om Lennart Fernströms ledare "Ett år med SD-politik"

Den europeiska, och numera svenska, flyktingpolitiken är såklart helt bedräglig.

Men jag tror inte det var politikerna som vred opinionen 180 grader utan tvärtom. Möjligen gjorde politikerna, och SD-anstrukna ledarsidor på Expressen och GP, det lite mer OK att yttra flyktingnegativa åsikter som man nog redan hade.

Mats om Lennart Fernströms ledare "Ett år med SD-politik"

Fler behöver Syre - ge bort en provprenumeration!
Välj mellan en månad (8 nr) för 45 kr, två månader (16 nr) för 85 kr eller tre månader (25 nr) för 125 kr.

OBS: ge bort-erbjudandet gäller endast er som är prenumeranter.

Är du inte det kan du teckna en egen prenumeration på tidningensyre.se.

Mottagare av prenumerationen (glöm inte att informera mottagaren):

Om du vill ge bort till fler skicka med ett separat papper.

Namn:

Mejl:

Telefon:

Gatuadress:

Postnummer:

Ort:

☐ 1 månad (8 nr) för 45 kr ☐ 2 månader (16 nr) för 85 kr ☐ 3 månader (25 nr) för 125 kr

Mina uppgifter (hit skickas fakturan):

Namn:

Mejl:

Telefon:

Gatuadress:

Postnummer:

Ort:

Skickas till (inget porto behövs)

Syre c/o Mediehuset Grönt

Svarspost

20664138

110 04 Stockholm

Foto: Franklin Reyes/AP/TT

Läsarnas:

Cykel på Kuba

Länge var Kuba ett cykellöst land, men efter Sovjets kollaps blev det snabbt brist på olja och bensin. Jörgen Wide har besökt ett land där cykeln har tagit över alltmer. Har du också någont du vill berätta för Syres läsare? Välkommen att skicka text och/eller bild till Läsarnas sida! Adress: malin.bergendal@tidningensy.se.

Kubanerna är ett cyklande folk.

Havanna 1990: Tuut - vi tvärbromsar och lyckas stan-
na precis innan vi skulle kört
in i en lastbilssida. Lastbilen
svänger in på en tvärgata all-
deles framför oss och tutar för att vi ska hop-
pa upp på trottoaren. Chauffören har nog
aldrig cyklat och tror att vi har samma möjlig-
heter som gående.

Några år senare cyklar vi som kungar längst
ut i vänsterfilen, vid den gröna mittremsan. I
högerfilen får bilarna snirkla sig förbi parke-
rade bilar - staden Cienfuegos år 2001.

Vad har hänt mellan dessa så olika upplevel-
ser? Jo, snudd på en revolution. Kuba hade
aldrig varit ett cyklande land. Före revolution-
en 1959 var de fattiga ofta för fattiga för att
kunna köpa cykel och de rika åkte förstås bil.

Efter revolutionen ändrades detta bara
långsamt. Men så kom Sovjets sammanbrott.
Handeln mellan Kuba och hela östblocket för-
svann. Det blev snabbt brist på mycket, bland
annat olja och bensin. Transportsystemet var
i kris!

Man tog snabbt itu med problemen. Det
blev obligatoriskt för statliga och kommu-
nala fordon att ta upp liftare och alla privat-
personer uppmanades att ta upp. Cyklar im-
porterades från Kina. Man startade en egen
cykelproduktion. Lagar och bestämmelser
ändrades för att underlätta cyklandet.

De importerade cyklarna såldes extremt billigt.
För att vara till mesta möjliga nytta gick de i
första hand till folk som hade mellan två och

tio kilometer till jobb eller skola. De som hade
längre väg skulle nog ändå inte cykla och de
som hade kortare fick gå.

Cyklandet ökade snabbt och även cykel-
taxi dök upp. Kubanerna är fortfarande ett
cyklande folk. Kanske inte i så hög grad i Ha-
vanna, avstånden där är stora och gatorna är
ännu inte i bästa skick. Men i resten av landet,
där cyklar man!

På vår första Kubaresa med cyklar 1990
var alltså cyklandet ovanligt. Den resan var
vi mesta tiden i Havanna, cyklade varannan
dag, gick eller åkte buss varannan dag.

Men vi hann också med en ganska lång
resa, cyklade tvärs över landet till södra kus-
ten där vi tog färja över till Isla de la Juventud.
En fantastisk, grön ö. Bra att cykla på, men
man kan ju även ta sig fram på andra sätt!

Nästa resa, vintern och våren 2000 stan-
nade vi nästan hela tiden i Cienfuegos. Läste

spanska på universitetet, låg lite utanför stan
så cyklarna gjorde stor nytta. Senaste resan,
vintern 2011-2012, hade vi inga cyklar med
oss. Vi planerade att åka till östra Kuba och
var osäkra på om man kunde ta med cyklar
på långfärdsbussarna. Det visade sig att man
kunde, men då hade vi ju inga med oss!

Vi hyrde istället cyklar när vi behövde.

Cykeln erbjuder oanade möjligheter att kom-
ma i kontakt med kubaner och kubanskt liv.
Man kommer lätt ut på landsbygden för att se
och uppleva själv. Och är man intresserad av
Kubas omtalade stadsodlingar så är cykel per-
fekt. Cykla eller ej, glöm inte att Kuba är ett
fantastiskt land att besöka: fredligt, vackert,
vänligt och varmt - det gäller klimatet förstås,
men även människor emellan.

Jörgen Wide
Södertäljebo

Praktiska tips:

- Innan vi åkte hem gav vi bort cyklarna, som ett litet bidrag till landets utveck-
ling. Dessutom sparade vi besvär med
hemtransport.
- Enkla cyklar är bra. Då flyter man även
bättre in bland de kubanska cyklisterna.
Men kraftiga lås behövs, cyklar är myck-
et stöldbegärliga. Vanligen tog vi in cyk-
larna för natten.

- Det verkar inte finnas några restriktio-
ner när det gäller hur många man får åka
på en cykel. Men en sak är totalt förbud-
en - att ha barn på pakethållaren bak.
- Cykelreparatörer finns det gott om men
lite verktyg är bra att ha med, även om
man tänker hyra cykel. Vi har hyrt cyk-
lar både av privatpersoner och av firmor.
Hyr cyklarna var inte alltid i bästa skick
så verktygen var bra att ha.

Sudoku

Lätt

	3			5	4		2	6
	8			9	3			4
2	4	9			6	3	5	
		4	5					3
3			9	4	8		6	2
8	9	2		3		5	4	
	5		7	8		6	1	9
9	2		3		5	4		
	7	8		1		2		

Medel

		5	6		8		3	4
2	3	8			1			
				2		7	1	
	2		9			4		
	4			1	2		6	
6		9			4	3	2	
		4		3	7			
	5		2			1	4	7
7	6		1			9		

Svår

			6			2		1
			5		1			
6	1	9						5
		6			3	8		
		4		7		6		
	7				9			4
		2		3		4		
	9		7			1	2	
1					6		5	8

Ordtrianglar

Gör så här:
Använd bokstäverna från raden över för att bilda ett nytt ord på nästa rad. Där finns också en ny bokstav som ska vara med i det nya ordet.

1

R O
D
Ö
T
S
R

2

V A K
R
S
E
M
A

Facit sudoku

1	4	7	6	9	2	3	5	8
8	9	3	7	5	4	1	2	6
5	6	2	1	3	8	4	9	7
2	7	1	8	6	9	5	3	4
3	8	4	2	7	5	6	1	9
9	5	6	4	1	3	8	7	2
6	1	9	3	8	2	7	4	5
7	2	8	5	4	1	9	6	3
4	3	5	6	9	7	2	8	1

Svår

7	6	2	1	4	5	9	8	3
8	5	3	2	6	9	1	4	7
9	1	4	8	3	7	6	5	2
6	8	9	7	5	4	3	2	1
5	4	7	3	1	2	8	6	9
3	2	1	9	8	6	4	7	5
4	9	6	5	2	3	7	1	8
2	3	8	4	7	1	5	9	6
1	7	5	6	9	8	2	3	4

Medel

6	7	8	4	1	9	2	3	5
9	2	1	3	6	5	4	8	7
4	5	3	7	8	2	6	1	9
8	9	2	6	3	7	5	4	1
3	1	5	9	4	8	7	6	2
7	6	4	5	2	1	8	9	3
2	4	9	1	7	6	3	5	8
5	8	6	2	9	3	1	7	4
1	3	7	8	5	4	9	2	6

Lätt

Facit ordtrianglar

V A K
K R A V
S K A R V
V A S K E R
V E R K S A M
S A M V E R K A

2

R O
O R D
O D Ö R
O D Ö R T
O S T Ö R D
R O S T R Ö D

1

Du missade väl inte tisdagstidningen?

För den fördjupade diskussionen och rapporteringen är ett pappersmagasin till helgen utmärkt. Men för de snabba nyheterna och de snabba kommentarerna är en gång i veckan för gles. Därför startade vi i början av april en digital tisdagsutgivning av Syre. Du hittar tisdagens tidning på: tidningensyre.se.

Glöd – Ledare
Mattias Gönczi

Klimatet måste sätta ramarna

”Jorden hade lika gärna kunnat sätta upp en febertermometer och bädda ner sig i sängen.”

tidningensyre.se/nummer

Radar – Nyheter

Sjöfarten dröjer med klimatmål

Miljöorganisationerna är besvikna efter helgens FN-möte om sjöfarten, konkreta klimatmål kommer troligen först år 2023. Ett lokalt glädjeämne blev dock ett beslut som ger ett starkt skydd för Östersjön.

Foto: Wiktor Nummelin/TT

3 procent av utsläppen av växthusgaser står sjöfarten för.

Beslut som fattas i Sverige ska bidra till en rättvis värld.

”Regeringen måste visa hur PGU ska bli verklighet”

Härom veckan presenterade Concord Sverige en analys av regeringens skrivelse om hur det går med regeringens arbete med att säkerställa att all svensk politik ska bidra till en hållbar utveckling. En analys som ger både ris och ros.

Hållbarhetsmål tema när Norden möts

Nu väntar Christiansborg för statsminister Stefan Löfven (S) och andra svenska ministrar. Danska parlamentsbyggnaden i Köpenhamn är nämligen årets plats för Nordiska rådets traditionsenliga session för toppolitiker i Norden.

Foto: TT

Fördöelsen efter den jordbävningen i Long Beach 1933.

Oljejakt orsakade jordbävningar

Olje- och gasutvinning kan ha bidragit till fyra av de fem kraftigaste jordbävningarna i Los Angelesområdet, visar en ny studie.

Remisskritik mot EUs asylregler

EUs förslag till gemensamma asylregler för alla EU-länder får svidande kritik i remissvaren från de svenska migrationsdomstolarna.

Politiskt pussel efter isländskt val

Valet i Island blev inte den framgång som väntats för Piratpartiet. Ett av de partier som ingått i koalitionsregeringen, Självständighetspartiet, har fått flest röster.

Kräver EU-granskning av id-kontroller

De omstridda id-kontrollerna på Kastrup och i Helsingör kan komma att avgöras på högsta EU-nivå.

Turkisk polis grep chefredaktör

Den prisbelönta tidningen Cumhuriyet i Turkiet utreds. Chefredaktören har frihetsberövats tillsammans med tiotals medarbetare.

Motlut för Dansk Folkeparti

Populariteten för Dansk Folkeparti (DF) rasar, visar en ny opinionsmätning. Översatt till valresultat skulle de senaste partisiffrorna betyda en möjlig valseger för vänstern.

Foto: Pontus Lundahl/TT

Det går numer trögt för Dansk Folkeparti.

Radar – Veckan i bild

Syre ger dig veckans nyhetshändelser i bilder.

Zoom

Kenya satsar stort på nya skogar

Kenyas regering har inlett en satsning för att bekämpa den omfattande förstörelsen av markområden i landet. För att motverka ökenspridningen ska nya skogar planteras på över fem miljoner hektar mark.

”Folk får ofta gå utan mat när skördarna går fel och när de saknar pengar så faller de träd för att kunna tillverka träkol som kan säljas billigt”

Foto: Khalil Senosi/TT

Sarah Muthoni och hennes yngre bror försöker rädda det som går efter den misslyckade skörden.

Energi – Recension

Löneslavarna på Möllevången

Serieromanen *Wage slaves* är Daria Bogdanskas självbiografiska berättelse om den första tiden i Sverige, om sin egen och arbetskamraternas rättslösa tillvaro på restaurangen och den ogenomträngliga byråkratin som tvingar henne kvar där. Men också om vänskap, kärlek och sammanhållning - och om att till slut våga ta kampen mot arbetsköparen trots allt.

Daria Bogdanska.

Foto: Gallego

Energi – Syre tipsar

En vegansk månad

”På internationella vegandagen, tisdagen 1 november, startar Den stora veganutmaningen. Under en månad kommer deltagarna att få ta del av delikata recept, närings- och träningstips från experter och få svar på alla sina frågor kring veganism” skriver de i ett pressmeddelande. Vill du vara med? Gå in på Veganutmaningens hemsida - www.veganutmaningen.se

Glöd – Jerker Jansson

Alla får vi hacka i oss lite motstånd

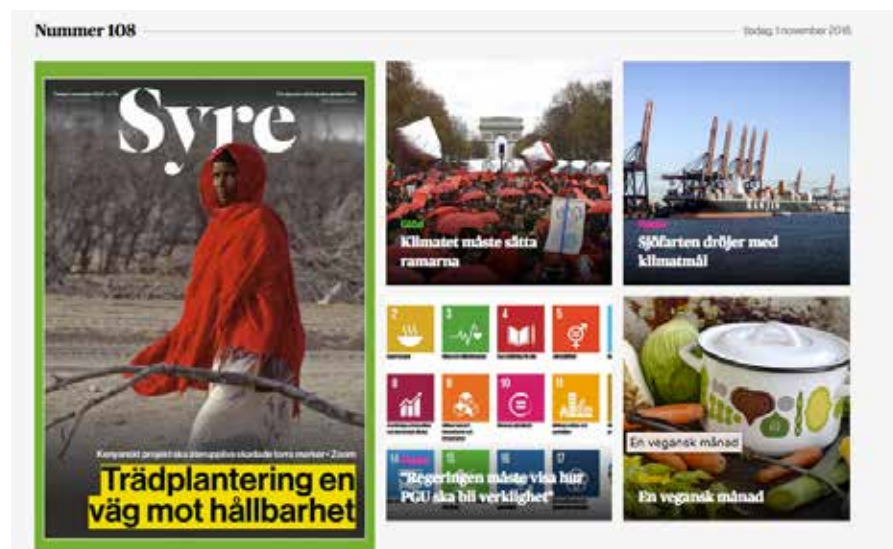
”Vem blir mest kränkt? Den religiösa människan som smutskastar bögar och flator? Bögar och flator? De sistnämnda har inte ens valt sin läggning. Religioner är idésystem. Om ett idésystem inte fungerar i sin samtid får man lov att byta.”

Jerker Jansson
författare och beteendevetare
fristående krönikör i Syre

Så här läser du tisdagstidningen

Du läser alla artiklar som puffas för på detta uppslag på tidningensyre.se/nummer.

Som prenumerant ska du ha fått ett mejl av oss i tisdags eftermiddag. Om du inte fått ett mejl med länk för att skapa logg-in trots att du är prenumerant kan det bero på någon av följande saker:

- Det har filtrerats till din skräpkorg. Kolla om det ligger där och markera att liknande framtida mejl inte ska hanteras som spam.

- Vi har inte din mejladress eller den mejladress vi har är fel. Mejla dina uppgifter till: prenumeration@tidningensyre.se så fixar vi det.

Du skapar som prenumerant ett konto genom att gå in på <http://tidningensyre.se/lostpassword>. Fyll i din e-postadress så får du, om adressen finns i vårt register, ett mejl där du bekräftar det nya kontot. Fungerar inte det - se punkten ovan.

Glöd - Hannah Lemoine

Basinkomst är inte ett vårdnadsbidrag

Från och med början av 2016 har den svenska regeringen avskaffat möjligheten till kommunala vårdnadsbidrag. Anledningen till avskaffandet var, enligt socialförsäkringsminister Annika Strandhäll, att det har "varit dåligt för kvinnors ekonomi samtidigt som det cementerar en familjepolitik där kvinnor tar hand om barnen medan männen förvärvsarbetar. Vi vill se en modern feministisk politik som stärker både kvinnors och mäns deltagande på arbetsmarknaden och deras ekonomiska självständighet".

90 procent av de cirka 7100 föräldrar som under 2013 fick vårdnadsbidrag var kvinnor, och dessa hade låga löneinkomster både före och efter bidragsperioden. Om man tittar närmare på statistiken visar det sig också att de som ansökte om vårdnadsbidrag i genomsnitt hade en inkomst på mindre än hälften av vad deras partner hade, vilket innebär att vårdnadsbidraget främst användes i redan ekonomiskt ojämställda familjer. Att ynkliga 3000 kronor i utbyte mot heltidsvård av barn i hemmet inte stärkte kvinnors deltagande på arbetsmarknaden eller hjälpte på deras ekonomiska självständighet torde inte komma som en överraskning för någon.

Med bakgrund i vårdnadsbidragets utformning och nyttjande finner jag det desto mer överraskande att det från feministiskt håll ofta lyfts invändningar mot basinkomst som utgår ifrån just vårdnadsbidraget. Argumenten bygger på att basinkomst skulle innebära ett ekonomiskt incitament för främst kvinnor att stanna hemma med barn, och att det således skulle öka ojämställdheten.

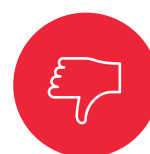
Men om kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är viktigt främst på grund av ekonomisk självständighet, är det då verkligen per automatik nå-

got dåligt om kvinnor stannar hemma längre om de inte är ekonomiskt beroende av en partner? Och stärks inte snarare kvinnors deltagande på arbetsmarknaden om de får en grundinkomst som, till skillnad från föräldrapeng och vårdnadsbidrag, inte åtföljs av kravet att enbart utföra vårdande arbete i hemmet? Är det inte snarare dagens krav på specifik hemmavarande sysselsättning som är problemet, när exempelvis vart femte företag som startas av kvinnor i Sverige har initierats under föräldraledigheten, trots att det är olagligt att kombinera föräldrapeng med eget företagande?

Basinkomst är på intet sätt ett riktat incitament för hemarbete, även om det för all del kan ses som ett sätt att uppvärdera det som nedlåtande kallas "obetalt arbete". Tvärtom är det ett incitament för ökad självständighet, kreativitet, utbildning och företagande, under alla perioder i livet.

Att den never-ending doku-såpan kring det amerikanska valet snart är över.

Att det faktiskt finns en ohygglig möjlighet att Trump går och vinner.

Hannah Lemoine
frilansskribent, genusvetare,
jämnställdhetskonsult och
fristående krönikör i Syre

